

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIALIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS-
VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 20 korona.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, II. ker., Fő-utca 23. szám.
Telefon: 93-99. Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911.

Választójog és lakáscenzus.

Írta: dr. Ferenczi Imre.

Az általános választójog vezérelvével hirdetett választói reform végre nálunk is a pozitív tervezetek és konkrét viták stádiumába érkezett el. Tudományos feladatunknak tekintjük, hogy mérlegeljük ama feltételeknek szociális hatásait, amelyekhez a pártok, illetve a kormány a választójogsultságot kötni kívánják. Tisztán kell látnunk, hogy mely néposztályok jutnak a választójog elvi szabályozása alapján a legfontosabb polgári joghoz, mert a választók összetételéből és az egyes osztályoknak ezen felépülő hatalmi viszonyából ítélhetjük meg előre azt, hogy milyen irányt vesz a közeljövőben a magyar szociálpolitika.

Az egyesült ellenzéki pártoknak, valamint a kormánynak legutóbb közzétett választójogi nyilatkozatai megegyeznek abban, hogy a választójogot az általánosság és egyenlőség elve alapján kívánják szabályozni és elsősorban az értelmiségi cenzus alapjául elfogadott irni-olvasáshoz kötni. E feltételhez azonban mindkét álláspont bizonyos, az illető jogosultak lakásviszonyaira vonatkozó követelményt kíván meg. Ennek az új lakásügyi cenzusnak szociálpolitikai jelentőségét megvilágítani lesz a következő soroknak feladata. Kiinduló pontunk a kérdéses nyilatkozatok szószerinti szövege, amely itt következik.

Az ellenzék javaslata szerint: »Országgyűlési képviselői választásoknál választójoggal bír minden magyar illetőségű állampolgár, aki tíz év óta a magyar állam polgára, irni és olvasni tud, huszonnegyedik életévét betöltötte s ugyanazon választókerületben egy év óta állandó lakással bír. Az irni és olvasni tudás igazolása gyakorlatilag a törvényben megállapítandó módon történik.«

»V. Állandó lakással bírónak tekintendő az, aki maga vagy a vele közös háztartásban élő hozzátartozójával közösen legalább egy szobából és konyhából, illetve konyharészből álló, vagy a helyhatósági szabályrendeletileg legalább tizennégy napi fölmondáshoz kötött lakásnak megfelelő állandó lakással bír.«

»VI. Az V. pontban körülírt lakás igazolása alól föl vannak mentve:

a) akik legalább 6 polgári osztályt, vagy annak megfelelő iskolai osztályokat végeztek; b) akik iparigazolvány alapján önálló ipart vagy kereskedelmet űznek; c) akik az 1907 : XIX. t.-cikk alapján alakult országos munkásbetegségélyező és balesetbiztosító pénztárnak vagy a bányatörvény alapján fölállított társládának az összeírást megelőző két évben együttvéve legalább 12 hónapig tagjai voltak.«

A kormány válasza így szólott: »A tervezet domiciliumként az »ugyanazon választókerületben egy év óta állandó lakással birás« föltételét állítja föl. Ez a megszorítás részint tágabb, részint szűkebb körű, mint szükséges lenne. Tágabb azért, mert a több kerülettel biró városokban indokolatlanul kizárná azt, aki egyik kerületből a másikba költözködik át. Szűkebb azért, mert a számos községből álló falusi kerületekben a folyton vándorló elemeket is választói joghoz juttatná, tehát az egyhelyben lakáshoz fűzött követelményt illuzóriussá tenné. Egyedül helyesnek az ugyanabban a községben egyévi állandó lakás kikötése mutatkozik.

Ad V. A tervezet V. pontjából kivehetőleg a lakás minimuma aszerint különböznék, amint falusi vagy városi lakosról van szó.

Megfontolást érdemel az a gondolat is, nem lenne-e helyesebb és igazságosabb a családos és nőtlen állapotokhoz képest akként tenni megkülönböztetést, hogy — tekintet nélkül városra és falura — a családos egyéntől egy szoba és konyharész, a nőtlentől — legalább kétheti felmondáshoz kötött — egy szoba vagy szobarész kivántatnék lakásminimumként?

Ad VI. A lakás igazolása alól való fölmentést körülíró VI. pontnak különösen c) alpontja esik kifogás alá. Nem mutatkozik helyesnek, hogy a betegsegélyzőpénztári tagoktól még a minimális lakáskellék (szoba vagy szobarész) kimutatása se kivántassék, vagyis, hogy ezek közül még az ágyrajárók is választási joghoz jussanak. Egyáltalában a betegsegélyzőpénztári tagság abban az alakban, amelyet az 1907. évi XIX. törvénycikk állapított meg, egymagában nagyon is bizonytalan és ingatag alap arra, hogy a választójognak föltétele lehessen.«

Mindkét választójogi nyilatkozatban meg kell különböztetnünk az *egy évi lakásra* vonatkozó általános feltételt ama másodlagos követelménytől, hogy az állandó lakás színhelye egy *bizonyos nagyságú* lakáskategória legyen. A bizonyos ideig való domicilium követelménye azt a célt követi, hogy a bizonytalan életmódot folytató, állandó keresettel és állandó lakóhelylyel nem biró egyéneket kirekessze a választójogosultak köréből. Ez a törekvés kétségtelenül jogosult, de mégis inkább a községi, mint az országos választójog szabályozása szempontjából. Bizonyos, hogy éppen hazánkban, ahol ipari viszonyaink rendkívül bizonytalanok, ahol a mezőgazdasági munkásság állandóan vándorol, úgy, hogy hivatalos adatok szerint alig van megye, ahol nem végeznék más megyéből odavándorolt munkások is az aratómunkákat, ahol a 2—8 évre tervezett amerikai kivándorlás annyira gyakori, végül ahol az összes köz- és életviszonyok sivársága az össznépeességben bizonyos általánosan feltűnő nyugtalanságot és vándorlási készségeget teremtett meg: ott a választókerületben való egy évi lakás követelménye számos, különben jogosult egyént fog a választójog gyakorlásából kizárni. Az is kétségtelen, hogy egy gyár, bánya vagy uradalom munkáslakásainak fölmondása pl. tömeges munkaviszályok alkalmából fokozhatja — hacsak erre az esetre külön nem provideálnak — e követelmény természetes hatásait. Ebben a tekintetben a választók körét veszedelmesen megszoríthatja — kellő intézkedés híján — a kormánynak az az állás-

pontja, hogy ne a választókerületben, hanem a községben való egy évi lakás legyen az irányadó, mivel ha a kilakoltatottak csak a szomszéd községben ütik fel a sztrájkanyagát vagy az erdőben (magyar bányászsztrájkok), elveszítik a választójogot.

A lakás állandóságára vonatkozó óvatossági rendszabálynál sokkal nagyobb, a mi lakásviszonyaink között egyik legnagyobb korlátozást, illetve egyoldalú osztályirányzatát szolgáló szabályozását jelentheti az, ha a választójog előfeltételeként bizonyos nagyságú lakást is kívánnak. Az ellenzék tervezete a választójog előfeltételeként három lakáskategoriát kíván meg: először szoba és konyha, másodsor szoba és konyharész, harmadszor helyhatósági szabályrendeletileg legalább 14 napi felmondáshoz kötött lakásnak megfelelő lakás. Ha a választójogot ez alapon szabályoznák, az különösen a városi ipari munkásságra nézve a választójog rendkívüli korlátozást jelentené. A mi lakásviszonyaink, különösen a városokban, Európaszerte a legrosszabbak, úgy, hogy munkásainknak lakásviszonyaiból sem kereseti-viszonyaikra, sem értelmiségére következtetést vonni nem lehet. Igaz, hogy a lakás a kulturális színvonalnak egyik legfontosabb fokmérője — amilyen a lakás, olyan a nép, mondja az angol — de a mi helytelen lakásügyi politikánk folytán előállott lakáshiány és lakásdrágaság akarva, nemakarva sokkal alacsonyabb életmódra szorítja a mi fölvilágosodott városi munkásainkat is, mint a nyugati városoknak hasonló keresettel bíró munkáskategoriáit. Kétségtelen, hogy munkásaink keresete, értelmisége és egészségügyi belátása az utolsó évtizedekben fokozatosan emelkedett, a lakásviszonyaik mégis állandóan rosszabbodtak. A lakásszükségletet ugyanis a szükség-kényszer alatt sokkal inkább lehet korlátozni, mint bármely más szükségletet, nevezetesen a táplálkozást. Egy nagycsaládú, magas képzettségű és jól kereső munkás esetleg a fenti minimumnál sokkal alacsonyabb lakásmódot kénytelen folytatni, mint egy gyermektelen napszámoscsalád. Kénytelen vele már azért is, mivel a gyermekes család Budapesten épen ezen körülmény miatt pl. a két szoba konyhás lakásnál gyakran 50 K-val nagyobb bért tartozik fizetni.

De az értelmi megfontolásnál sokkal élénkebben bizonyítanak a statisztikai adatok a mellett, hogy a mi lakásviszonyaink között egyáltalában nem lehet elég alacsony lakáscenzust megállapítani, hogy teljesen hivatott elemeket a választójogból nagy mértékben ki ne zárjanak. Az ellenzék érezte azt, hogy az ipari munkásságot a lakáscenzus nagy hátrányokkal sújtaná, ezért vette fel a tervezetbe azt a pontot, hogy akik betegsegélyző pénztári tagok, azoktól a minimális lakáskellék kimutatása se kívántassék meg. A kormány elfogadta az állandó lakás követelményére vonatkozó azt a javaslatot és a lakásminimumot — bárcsak kérdéses eshetőségként — úgy formulázta, hogy családos egyéntől egy szoba-konyharész, nőtlen egyéntől legalább 2 heti felmondáshoz kötött egy szoba vagy szobarész kívántassék meg. Ellenben határozottan elvetette az ellenzékétől a betegsegélyzőpénztári tagokra nézve tett kivételt. A helyzet tehát, amelylyel számolnunk kell, az, hogy a csak konyhában, vagy konyhanélküli egyszobás lakásban lakó családok, valamint a heti felmondás mellett bérlő szoba- és ágybérlők kimaradnak a választók sorából. Nyitva hagyta a kormány is azt a kérdést, vajjon a szoba és félkonyha bérlését vagy tiszta családi használatát kívánja-e meg minimum gyanánt és vajjon az, aki legalább két heti felmondáshoz kötött szobarészt bérel, miben különbözik a két hétre lekötözött ágybérlőtől; az ágybérlő-

ket ugyanis a kormány — nyilatkozatának következő bekezdése szerint — teljesen ki akarja küszöbölni a választójogra jogosultak köréből.

Lássuk tehát, hogy a választójog szabályozásának felsorolt eshetőségei a mi lakásviszonyaink között, nevezetesen Budapesten — ahol pontos adatok állanak rendelkezésre — minő szociális következményeket vonnának maguk után.

Ami mindenekelőtt a *családos és nőtlen* választók megkülönböztetését illeti, méltánytalan a családos egyéntől egy szoba és konyharész főbérletét megkivánni, mivel gyakran megesik, még a polgári osztályban is az, hogy kivált a fiatal házasok akár gyermektelenek, akár egy-két gyermekük van, egy szobát bérelnék albérletben, konyha nélkül. Ilyen eset 1910-ben a fővárosban 6400 volt. Részben a lakáshiány, részben az a körülmény, hogy mind a nő, mind a férfi munkába jár és rendszerint házon kívül étkezik, részben az átmeneti szükség, hogy évnegyed közben házasodnak meg az illetők, vezet erre a lakásmódra. A családos és nőtlen választó megkülönböztetése valóságos praemium volna a törvénytelen házasságra, mivel, mihelyt az ágyasok egybekelnének, a férfitől magasabb lakáscenzus kívántatnék meg.

Ami már most azt a követelményt illeti, hogy a családos egyénnek legalább egy szobát és konyharészt kellene bérelnie, az a fővárosban nem kevesebb, mint közel 12.000 egyszobából és körülbelül 500 konyhából álló lakás bérlőjét zárná ki a választójogból. Már pedig, amint említettük, a lakás nagyságából semminemű következtetést az illető egyén kereseti viszonyaira, értelmiségére stb. vonni nem lehet. Sokkal magasabb lakásmódot folytat az a polgár, aki ma, amikor a szoba-konyha ára átlag 350—400 K — ami, tekintve a tanult munkásnak átlag évi 1.500 koronánál semmi esetre sem nagyobb jövedelmét, óriási ár, — egy puszta konyhában húzódik meg családtagjaival, mint aki akár három szobás lakást bérel, a szobákat albérlőkkel zsufolja túl és esetleg még a konyhában is ágybérleket vesz fel családtagjai közé. És ha méltányosnak ítéltük, hogy a családos egyén az esetben is választójogosultnak ismertessék el, ha történetesen albérletben bérelt egy szobát, még sokkal kevésbé lehet kizáró ok az, ha mint főbérlőnek van legalább egy szobája vagy konyhája.

Sem az ellenzék, sem a kormány nem nyilatkozott a *családi lakás-minimumnál az albérlők tartása* dolgában, logikailag azonban csak három eset lehetséges:

- a) a családos egyénnek egyáltalán nem szabad albérlőket tartania;
- b) a családra a lakásból legalább egy szobának és konyharésznek kell esnie, amelyben albérlők nem laknak;
- c) a családos egyénnek legalább egy szobát és konyharészt kell bérelnie, tekintet nélkül arra, hogy idegeneket is vesz fel abba, vagy sem.

Az első esetet technikailag még valahogy keresztül lehet vinni, bár kétségtelenül hazug bementásokra és sok visszaélésre vezetne, mert Budapesten a lakásbérlőknek közel $\frac{1}{3}$ -át kizárná a választójogból. A fővárosban ugyanis az 1910. évi népszámlálás szerint a kerek 170.000 lakás között 52.000 volt olyan lakás, amelyben szoba- és ágybérleket találtak. Az első értelemben felfogott lakáscenzus alapján, — ha egyéb kizáró ok nem is volna — legalább 30 - 40.000 huszonnégy éven felüli egyén esnék el a választójogtól, azért, mert a nyomasztó lakásdrágaság arra kényszerítette, hogy családi otthonát idegenekkel megossa. Ha ez a lakáscenzus alkalmaztatnék továbbá

a fővárosra és a vidékre egyaránt, akkor az óriási kedvezést jelentene az agrárius elemek javára, mivel a szoba-konyharész mint tiszta családi lakás (30–50 K évi bér) a falusi viszonyaink között szabálynak mondható.

A második eset technikailag még abban az időpontban is alig vihető keresztül, amelyben a választók összeírása történik. Azokat az albérlőket ugyanis, akik a család számára fentartandó szoba- és konyharészben laknak, ekkor szintén a többi szobára jelentenék be, illetve, ha az összeírás éjjel menne végbe, az illetőket éjjelre a többi szobában (és esetleg ágyakban) helyeznék el, vagy máshová küldenék. Különben ez esetben sem volna a census megszorító hatása sokkal kevesebb, amennyiben épen az egyszobás lakások közül 30.000, vagyis 40%, a kétszobás lakások közül 14.000, vagyis 42% vegyes lakás és az összesen 52.000 vegyesen lakott lakás közül épen csak 8.000 nagyobb a kétszobás lakástypusnál.

A harmadik esetben, amely technikailag szintén keresztülvihető, minden főbérlő, aki legalább egy szobát és konyharészt bérel, választójogosult lenne, tekintet nélkül albérlői számára és elhelyezésére. Ez azonban nyilvánvaló igazságtalanságot jelentene azokkal szemben, akik — mint hangsúlyoztuk — csak egy szobát vagy konyhát bérelnek ugyan, de azt tisztán családirag használják, valamint az összes ágybérlőkkel szemben.

A nőtlen egyéntől ugyanis legalább 2 heti felmondáshoz kötött egy szoba vagy szobarész kivátnatnék meg. Az ágyrajárók azonban kizáratnának. E szokatlan megkülönböztetésnek más értelme nem lehet, mint a következő: ágybérlő az, aki egy napra vagy hétre csak egy ágy éjjeli (vagy nappali) használatára vált jogot, míg a szobarész bérlője másokkal együtt legalább két hétre bérel egy szobát avval a joggal, hogy azt nappal is használhatja. Az albérlők száma Budapesten 1910-ben 57.000, az ágyrajáróké 67.000 volt. Minthogy azonban téves bemonadások már a kérdés helytelen feltevése folytán is — albérlők és ágyrajárók szoba- és ágybérlők helyett — kivált az egyszobás lakásokban igen gyakoriak voltak, az ágybérlők számát 1910-ben hivatalosan 85–90.000-re becsülték.

Budapesten tehát az ágyrajárás épen nem kivételes jelenség, mint pl. Párisban vagy Londonban, ahol a nőtlen munkások kellő számú, hatóságilag ellenőrzött szállókban igen alacsony díjak fejében laknak. Az ágybérlők típusa Budapesten nem a bizonytalan életet folytató csavargó elem, hanem a tisztas tanult és tanulatlan munkás, aki a mai nagy és általános drágaság idejében nem tud 30–40 koronát a legkisebb udvari szobáért fizetni. Minthogy tiszta és kellő számú munkásszállók sincsenek a fővárosban, a nőtlen munkás kevés kivétellel kénytelen heti 3–8 korona fejében egy családos munkáslakásban ágyat bérelni és ha többen összeállnak is, hogy egy szobát béreljenek, amely őket annak nappali használatára is jogosítja, akkor is rendszerint hetenkint fizetnek és mondanak fel, mivel ez így nekik kényelmesebb. A lakásadó érdekének is megfelelő, ha a munkás hetenkint fizet, amikor heti bérét megkapja, különben féltő, hogy azt más célra költ el. Bármennyire nyomasztó helyzetet teremt is az ágybérlés a rászoruló egyénekre nézve, ez a körülmény sem a helyben való tartózkodásának, sem a keresetének állandóságát nem érinti. Ha pedig az ágybérlést erkölcsi ártalmi folytán eo ipso diffamáló állapotnak kívánnák megállapítani, akkor a *quod uni justum, alteri aequum* elve alapján feltétlenül meg kellene vonni a választójogot nemcsak a körülbelül 40.000 24 éven felüli ágybérlőtől, hanem az ilyen vegyes lakások főbérlőitől is.

E lakásbérlők ugyanis nemcsak anyagilag és értelmileg állanak túlnyomólag az ágybérlők alatt — a munkás keresete tudvalevőleg nem emelkedik sem a korával, sem a családi állapota folytán, — hanem erkölcsileg is szánalmasabb helyzetben vannak náluknál. Számukra ugyanis az ágybérlők tartása — eltekintve attól az épen nem ritka esettől, amikor rajtuk busásan keresnek is — családjuk nyugalmának és erkölcsi épségének veszélyeztetését jelenti. Az ágybérlők között igen sokat találhatni, aki kellemes vagy kellemetlen tapasztalatai alapján kijelenti, hogy mihelyt megnősül, óvakodni fog attól, hogy ágybérlőket tartson.

Az ágybérlők megbélyegzése azonban nemcsak méltánytalan más elemekkel szemben, de technikai megkülönböztetésük is lehetetlen választójogra érdemesnek ítélt szoba- és szobarészbérlőkkel szemben. Az ágybérlők nagy részét, mint kéthetes szobarész bérlőket jelentenek be az esetleg a szobánkint megengedett határig, már pedig a velük anyagilag és nagyrészt politikailag azonos érdekű főbérlőknek nem volna oka ez intézménynyé emelt hazugságot leleplezni. És ha nem lehet a munkásbiztosító pénztárt alkotmányjogi tényezőnek elismerni, még kevésbé lehet alkotmányjogi megbízottnak a házmestert elfogadni. A törvényhozási technika szempontjából a választójogi tervezetekben jelzett és logikusan keresztülvitt lakáscenzus: egy szoba-konyharész tiszta családi használata, illetve a kéthetes szobabérrész, mint minimális lakás tehát csak egy fokozatként volna megállapítható, amelyben kimondatnék, hogy egy bizonyos nagyságú lakásban hány fő- és hány albérlő lehet választó. De hogy egy lakásban ezek mellett még az összeírás időpontjában is hány ágybérlő húzódik meg, illetve a főbérlők családtagjai és szobabérlők minő promiskuitásban laknak, azt nem lehetne ellenőrizni. A lakáscenzus valóságos ellenőrzése pedig olyan lakásfelügyeleti inkvizíciót kívánna éjjelenként, aminőt a világ még nem látott.

Végül még csak egy, a lakáscenzussal kapcsolatban felmerülő gondolattal kívánok foglalkozni és ez a lakásbérlés bizonyos tartamának, mint minősített domiciliumnak megkivánása, pl. a főbérlésnél egy negyedév, az albérlésnél két hét. A lakásbérlési szabályzat ellentétben a választójogi tervezetekben felmerülő minimális felmondási idővel még a fővárosban sem ismeri a kötelező felmondási időt, hanem heti, havi és negyedéves felmondást, amelyben a felek tetszésük szerint megállapodhatnak. A lakásbérlési szabályzat számolt itt az élettellel, amely a felmondást egyre kisebb terminusra szorítja. Részben a végrehajtási novella folytán, amely a lefoglalható ingóságok számát nagyon megszorította, részben a háztulajdonosok járandóságait ugyancsak veszélyeztető lakásbojkottok következtében a munkások lakta házakban egészen általánossá és magától értetődővé vált a heti és némi részben a havi felmondás. Hogy mennyire megfelel ez az átalakulás a munkásnép igényeinek (heti bérfizetés, munkahely gyakori változtatása), az kitetszik abból, hogy a székesfőváros földszintes munkásházaiban levő körülbelül 3.000 kislakás közül csak körülbelül 1.200-at kívántak a lakók negyedévenként bérelni, 600-at hetenként és 1.200-at havonként bérelni. Tehát még egy bizonyos lakásbérlési tartam megkivánása is méltánytalan megszorítása volna a választójognak.

A kormány a választójog szabályozását az ellenzékhez intézett nyilatkozata szerint az általánosság és egyenlőség elvére kívánja fektetni, az értelmiségi cenzuson kívánja felépíteni és a vagyoni cenzust csak azokra nézve veszi tervbe, akiknek alacsonyabb fokú értelmisége ennek a cenzusnak kiegészítőként való alkalmazását megköveteli. Bebizonyítottuk, hogy

ez elvekkel szemben bármily minimális lakáscenzus megkivánása, a mi viszonyaink között, szembeszökő ellenmondást jelentene. Az analfabétáknak kizárása amaz iskolahiány dacára, a melynek nem az analfabéták az okozói, az értelmiség uralmának biztosítása szempontjából szükséges. A választójognak az egy évi domiciliumhoz való kötése, a bizonytalan keresettel bíró életmódot folytató elemek kiostázása végett (pl. az ágyrajárók közül) teljesen elégséges. A 30 éves életkornak ebből a szempontból való kivánatosságáról is lehet elvi vitákat folytatni, de a mindezek mellett és dacára jogosult elemeket oly lakásállapotok miatt kizárni, amelyekért első sorban a közhatalom felelős, a választójog szabályozásának egy rendkívül igazságtalan, technikailag keresztülvihetetlen és logikátlan formáját jelentené. Eltekintve ugyanis közhatalmunk lakáspolitikájának egyéb fogyatékoságaitól, (antiszociális városszabályozás, telekpolitika, építési szabályzat, közlekedés stb.), népünk igen alacsony lakásmódjának magyarázataként elég felhozni azt, hogy a lakók tartoznak az adóáthárítás folytán pl. a fővárosban a bruttó-házbérjövedelemnek kerek 35%-ára rugó közterheket viselni. Ha a kormánynak a választójogi cenzussal sikerülne népünket jobb lakásmódra ösztökélni, akkor még némi vigaszt meríthetnénk a fenti választójogi tervekben. A lakásviszonyok javítása azonban első sorban gazdasági, pénzügyi és szociális-közigazgatási intézkedéseken mulik. Minthogy ezekre nézve egyelőre gyökeres reform még nem történt, féltő, hogy a lakásviszonyok a közeljövőben esetleg még rosszabbodni fognak és így a lakáscenzus a jövőben még a mainál is több hivatott elemet fog a választójogból kizárni. A választójog óriási szociálpolitikai fontosságának bizonyossága, hogy a reformjának pusztá tervezése miként az iskolahiányt, azonképen a lakásnyomort is egész félelmetességében feltárja és jó eleve parancsoló szükségként hirdeti a belterjes lakásreformot.

A magánalkalmazottak biztosítása Németországban.

Az ausztriai törvényhozásnak az a ténykedése, hogy a magánalkalmazottak biztosításáról törvény útján gondoskodott, holott Ausztriában még akkor nem volt általános rokkant- és özvegy- meg árvabiztosítás, a Németbirodalomban tartós mozgalomra vezetett, amelynek az volt a célja, hogy a magánalkalmazottak részére hasonló nyugdíj- és hátramaradottakat illető biztosítást teremtsen, amilyenben a közhivatalnokok részesülnek. A mozgalomnak eredménye az a törvény lett, amelyet a németországi törvényhozás 1911 december 5-én fogadott el és amelyet a Reichsgesetzblatt 1911. december 20-án tett közzé. Ez a törvény a következő lényeges rendelkezéseket tartalmazza:

Biztosítási kötelezettség. Biztosításra kötelezettek: a vezelő állásban levő alkalmazottak, üzemi hivatalnokok, üzem-mesterek és más hasonló, vagy magasabb állást betöltő alkalmazottak előképzettségre való tekintet nélkül, úgyszintén irodai alkalmazottak, amennyiben nem teljesítenek alacsonyabb rendű vagy rendszerint mechanikai szolgálatot, ha ez a foglalkozásuk a főhivatásuk, továbbá kereskedősegédek, gyógyszerészsegédek, színházi és zenekari alkalmazottak működésük művészi értékére való tekintet nélkül, tanítók és nevelők, a német tengeri hajók legénysége és a belvizi hajózás legénysége közül a kapitányok, a fedélközi és a gépüzem

tisztjei, kezelők és kezelőhelyettesek, valamint hasonló és magasabb állásban levő alkalmazottak előképzettségükre való tekintet nélkül, ha ez a foglalkozásuk a főhivatásuk.

Mindeme személyek biztosításának az a föltétele, hogy ne legyenek keresetképtelenek, hogy illetmény ellenében foglalkoztassák őket, hogy évi jövedelmük ne legyen 5.000 márkánál több és hogy a biztosításra való kötelezettséget megállapító foglalkozásba történő belépésük alkalmával a 60-ik életévet ne töltötték legyen be.

E törvény értelmében az illetmények közé tartoznak a fizetésen vagy a béren kívül a nyereségrészesedések, természetben való és egyéb ellátmányok, amelyeket a biztosított, habár nem is szokásszerűen, a fizetés vagy a bér helyett, vagy ezeken kívül élvez. A természetbeni járandóságok egyenértékét az egyes helységeken dívó árak szerint állapítják meg.

A szövetségtanács a biztosítás kötelezettségét kiterjesztheti olyan személyekre is, akik a fentebb felsoroltakhoz hasonló foglalkozást saját számlájukra úzik anélkül, hogy üzemükben alkalmazottakat foglalkoztatnak.

Az olyan foglalkozás, amelynek ellenértékéül csak ingyen ellátást adnak, nem biztosításra kötelezett. Hogy az átmeneti szolgáltatások milyen mértékig maradnak mentesek a biztosítási kötelezettségtől, azt a szövetség-tanács állapítja meg. Biztosításra nem kötelezettek a birodalom, a szövetséges államok valamelyikének vagy a községi köteléknek, valamely községnek vagy a birodalmi munkás- vagy alkalmazott-biztosítás valamely teherviselőjének alkalmazottai, ha részükre valamely, a szövetség-tanácstól megállapított minimális összegű nyugbérre vagy hátramaradottak járadékára való váromány biztosított, továbbá a nyilvános testületek elismert vállalási egyesülések lelkeszei és a nyilvános iskolák és intézetek tanárai és nevelői, úgyszintén a tulajdonképeni állami szövetség és állami, községi köteléki és községi tisztviselők, a birodalom és a szövetséges államok vasuti, posta- és táviró-üzemeiben alkalmazottak közül azok a hivatalnokok, akiknek a hivatali kötelékbe való föl vételre és kielégítő rokkant- és hátramaradottak biztosítására való várományra van reményük. a katonaállományú személyek, azok, akik jövendő hivatásukra való tudományos kiképzésük idejében illetmény ellenében tanítanak, végül orvosok, fogorvosok és állatorvosok hivatásbeli tevékenységükben.

Az oly alkalmazottak, akik a törvény életbelépésekor 55-ik életévüket betöltötték, saját kérelmükre felmenthetők a biztosítás kötelezettsége alól, ha a várakozási idő megrövidítését nem engedik meg nekik, vagy ha e megrövidítés egyéb okok miatt nem lehetséges.

Önkéntes biztosítás. Aki legalább 6 hozzájárulási hónap után a biztosításra kötelezett foglalkozásból kilép, a biztosítást önkéntesen folytathatja. Ha már 120 hozzájárulási hónapja telt el, az eddig szerzett várandóságát elismerési illeték fizetésével biztosíthatja. Ugyanilyen föltétellel önkéntesen folytatható vagy fentartható a biztosítás a biztosítottnak külföldön tartózkodása idején is.

A törvény életbelépését követő első évben 5.000 M.-tól 10.000 M.-ig terjedő jövedelmű alkalmazottak is biztosíthatják magukat önkéntesen, ha az utolsó 4 évben legalább 30 hónap tartamáig biztosításra kötelezett foglalkozást úztek; ugyanez a joga megvan azoknak a személyeknek is, akik üzemükben legfeljebb három biztosításra kötelezett személyt foglalkoztatnak, föltéve, hogy legalább 30 hónapig a törvény szerint biztosítási kötelezettség alá eső foglalkozást folytattak.

Biztosítási szolgáltatások. Nyugdíjban részesül, aki 65-ik életévet betöltötte, vagy tartósan munkaképtelenné vált, vagyis akinek munkaképessége valamely hasonló képzettségű és ugyanolyan ismeretekkel és képességgel bíró egészséges biztosított egyén munkaképességének kevesebb, mint felére csökkent. Nem jár a nyugdíj, ha a munkakeptelenséget a biz-

tosított szándékosan vagy büntetendő cselekmény elkövetésével okozta. Igénye van továbbá nyugdíjra annak, aki noha nem keresetképtelen, de 26 hétig megszakítás nélkül munkaképtelen volt, munkaképtelenségének további idejére (betegségi nyugdíj).

A nyugdíj biztosított férfi tagoknál 120, biztosított nőknél 60 hozzájárulási hónap normális várakozási idő után a 65-ik életév betöltése, vagy a munkaképtelenség napjától fizetendő. A nyugdíj az első 120 hozzájárulási hónap alatt befizetett járulék egy negyede és a további járulékok egy nyolcada. Ha nő biztosítottaknál a biztosítási eset 60 hozzájárulási hónap teljesítése előtt áll be, úgy a nyugdíj a várakozási idő alatt fizetett járulékok egy negyedének összegében szabandó ki. Ha hatvannál kevesebb hozzájárulási hónap a biztosítási kötelezettség alapján igazoltatott, úgy a várakozási idő 150, nő biztosítottaknál 90 hónapig tart.

A munkaképtelenség megszűnése, továbbá a birodalmi törvényben rendezett munkásbiztosítás szolgáltatásának, fizetésének, bérnek vagy hasznosított foglalkozásból eredő egyéb jövedelemnek élvezete esetén a *nyugdíj megszüntetendő*, föltéve, hogy ezek a jövedelmek a 60 legmagasabb havi járulék átlagának a fizetési osztályokba sorozás szerint megfelelő évi munkakeresményt meghaladják.

Hátramaradottak járadéka akkor adandó, ha a biztosított halála napjáig 120 (kevesebb, mint 60 biztosításra kötelezett hozzájárulási hónapnál 150) hozzájárulási hónap normális *várakozási időt* eltöltött és a *várakozási időre* való jogát fentartotta. A várakozási idő a törvény életbelépését követő első 10 évben csak 60 biztosításra kötelezett hozzájárulási hónap.

A járadék élvezetére jogosultak: az özvegy és biztosított családapának 18 évesnél fiatalabb törvényes gyermekei, biztosított nők apátlan, 18 évesnél fiatalabb gyermekei, apátlanoknak tekintetvén a törvénytelen gyermekek is, végre a keresetképtelen özvegy férj és oly biztosított családanyák 18 évesnél fiatalabb közös törvényes gyermekei, amely családanyák családjukat a saját keresetükből tartották el.

Az árvajáradék akkor is jár, ha a házasság a biztosított halálakor már nem állott fenn, vagy ha a férj törvényes ok nélkül megszüntette a házi közösséget és atyai kötelezettsége alól kivonta magát.

A hátramaradottak járadékának szolgáltatása az eltartó halála napjával kezdődik. Az özvegy- és árvajáradék annak a nyugdíjösszegnek a két ötöde, amelyet a családfentartó halálának idején kapott, vagy keresetképtelensége esetén kapott volna; a félárva az özvegyi járadék egy-egy ötödét, apátlan-anyátlan árva az özvegyi járadék egy-egy harmadát kapják. Az összes járadékok összege nem haladhatja meg ama nyugdíj összegét, amelyet a családfentartó halála idején kapott, vagy keresetképtelensége esetén kapott volna.

Ha az özvegy nő, illetve özvegy férfi ismét házasságra lép, az *özvegyi járadék megszűnik*, azonban az özvegy nő részére évi járadékának háromszorosra fizetendő ki végkielégítésül. Az *árvajáradék* az árva 18-ik életévének betöltésekor *beszüntetendő*.

A hátramaradottak járadéka a birodalmi törvényileg rendezett munkásbiztosítás nyújtotta járadék élvezése esetén *szünetel*, föltéve, hogy a két illetmény együtt a 60 legmagasabb havijáradék átlagának a fizetési osztályokba sorozás szerint megfelelő évi munkakeresmény hat tizedét meghaladja.

Ugy a *nyugdíj*, mint a *járadékok megszüntetendők* továbbá, ha az azok élvezetére jogosult több, mint egy hónapi szabadságvesztés-büntetést szenved el, dologházban vagy javítóintézetben van, vagy — a járadékválasztmány beleegyezése nélkül — rendszerint külföldön tartózkodik. Aki állandó külföldi tartózkodás végett elköltözik, az őt megillető illetmények tökéértékének felével véglegesen kielégíthető.

A törvény életbelépését követő első három évben egyes alkalmazot-
taknak orvosi vizsgálat alapján a nyugdíjra és járadékokra vonatkozó *vára-*
kozási idő megrövidítése a megfelelő díjtartalék befizetése ellenében meg-
engedhető.

Nyugdíj, vagy járadék élvezői saját előterjesztésükre *rokkant- vagy*
árvaházban, vagy hasonló helyeken helyezhetők el. Az elhelyezés föltétele:
a készpénzilletményről való lemondás, amennyiben ezeket az illetményeket
az intézetben való eltartás céljaira fordítják.

Avégből, hogy valamely biztosítottnak megbetegedése miatt fenyegető
munkaképtelenségét megelőzze, vagy a nyugdíj élvezőjét ismét kereset-
képesse tegye, joga van a birodalmi biztosítási intézetnek megfelelő *gyó-*
gyító eljárást alkalmazni és a beteggé vált tagot gyógyintézetben, vagy
üdülő menhelyen elhelyezni. Az ily tag hozzátartozóit, akiket egészen, vagy
részben a tag tartott el, ily esetekben *családi segély* (Hausgeld) illeti meg,
amely a legutóbb fizetett havi járuléknak legkevesebb $\frac{3}{20}$ része, föltéve,
hogy a tag igényjoga alapján nem kapja meg a bérét, vagy fizetését. A gyó-
gyító eljárás tartamára a *nyugdíj beszüntethető*. Ugyanezt lehet tenni, ha
valamely beteg nyomós ok nélkül nem veti magát alá annak a gyógyító
eljárásnak, amely munkaképtelenségét előreláthatólag megelőzné vagy meg-
szüntetné.

Az oly biztosított nőknek, akik valamely biztosításra kötelezett foglal-
kozásból kilépnek, saját kérelmükre *életjáradék* biztosítandó, amelynek
mennyisége nyugdíjra való joguk és életkoruk szerint szabandó ki.

Biztosítási járulékok. A járulékkiszabás céljából a biztosítottakat évi
munkakeresetük szerint kilenc *fizetési osztályba* sorozzák és pedig 550 M.
keresetig, 550-en fölül 850 M.-ig, 850 M.-n fölül 1150 M.-ig, 1150 M.-n fölül
1500 M.-ig, 1500 M.-n fölül 2000 M. ig, 2000 M.-n fölül 2500 M.-ig, 2500
M.-n fölül 3000 M.-ig, 3000 M.-n fölül 4000 M.-ig és 4000 M.-n fölül 5000 M.-ig.
Önkéntes biztosítás legfőbb abban az osztályban engedhető meg, amely
az utolsó hat kötelezett járulék átlagának megfelel, vagy ehhez legköze-
lebb esik.

A biztosítottak 25 éves korukig magasabb fizetési osztályba léphetnek
át, mint amely évi munkakeresetüknek megfelel.

Ha valamely biztosított kevesebbet keres, mint amily összeg addigi
fizetési osztályának megfelel, megmaradhat abban a magasabb fizetési osz-
tályban, amelyben eladdig volt, föltéve, hogy a magasabb osztályban leg-
alább 6 biztosításra kötelezett hozzájárulási hónapot eltöltött. Azonban
munkaadója csak előzetes megegyezés esetén köteles a magasabb járulék
fizetésére.

A *biztosítási járulékot* a munkaadó és a biztosított egyenlő részben
fizetik. A járulék a kilenc fizetési osztály szerint havonta: 1'60, 3'20, 4'80,
6'80, 9'60, 13'20, 16'60, 20'00 és 26'60 M. Ötévenként — első ízben 1916.
december 31-én — biztosítás-technikai mérleg készítendő, amelynek alapján
a járulékok, vagy a szolgáltatások törvényhozás útján megfelelően fel-
emelhetők.

A járulékokat a *munkaadó köteles fizetni*, még pedig a betegség
idejére is, ha a biztosított a fizetését tovább is megkapja; aki nyugdíjat
élvez, az után nem kell a járulékot fizetni. Ha valamely biztosított egy
hónapon belül több munkaadónál dolgozik, vagy ha nem egész hónapig
dolgozik, akkor minden egyes munkaadó a foglalkoztatásért fizetett munka-
díj $\frac{8}{100}$ részét fizeti járulékul.

A biztosításra kötelezett *fizetéséből* a járulékok fele *levonható*; a
járulékok felét más módon nem szabad a munkaadónak behajtania.

A befizetett járulékokat *bélyeggel* nyugtázzák. A bélyegeket az alkal-
mazottak biztosítási igazolványába be kell ragasztani és értékteleníteni.

Az *önként biztosítottak* tartoznak a járulékokat a birodalmi biztosí-

tási intézetnek portómentesen postán beküldeni. Aki fizetéssel járó, de nem készpénzzel díjazott, vagy csak átmeneti foglalkozása ideje alatt önkéntesen biztosítja magát, annak a munkaadóra eső járulékrészt is fizetnie kell, de csak a biztosításra kötelezett foglalkozásokra megszabott összeg erejéig.

Ha valamely biztosított nő 60 hozzájárulási hónap után a nyugdíj, vagy életjáradék igénybevétele előtt meghal, úgy befizetett *járulékaiknak* fele törvényes örökösének *visszafizetendő*. Ha a biztosított nő a nyugdíjra megállapított várakozási idő lejártá után férjhezmenés következtében kiválik az intézményből, járulékaik felének visszatérítésére van igénye. Ha a biztosítás esete a törvény életbelépése után 15 éven belül következik be, anélkül, hogy a biztosítás szolgáltatásai igényelhetők lennének, úgy a biztosított halála esetén az özvegyen maradt félnek (tehát az özvegy nőnek vagy özvegy férfinak), vagy a 18 évesnél fiatalabb gyermekeknek joguk van az elhalt járulékaik felének, önkéntes biztosítás esetén pedig háromnegyed részének visszatérítésére. Tévesen befizett járulékokat 10 éven belül követelhet vissza a biztosított, ha időközben nem engedélyeztek részére nyugdíjat vagy járadékot. A munkaadó a járulékokat nem követelheti vissza, ha a biztosított részének értékét neki megtérítette, vagy ha a fizetéstől már két év eltelt.

A járulékfizetés miatt fölmerülő *viták* esetén első sorban a *járadék-választmány*, végérvényesen pedig a választott bíróság dönt; ha azonban a törvény elvi jelentőségű értelmezéséről van szó, akkor a felső választott bíróság hivatott a végérvényes határozathozatalra.

Váromány. A várományra való jog épségben tartása végett évenként 3 M. elismerési illeték (Anerkennungsgebühr) fizetendő egyszerre vagy részletekben; ha azon naptári év után, amelyben az első hozzájárulási hónap betöltetett, a legközelebbi tíz éven belül kevesebb, mint nyolc, és ezen idő után egy-egy naptári évben kevesebb, mint négy hozzájárulási hónap telt el, vagy ha a fentebb említett elismerési illetéket nem fizetik meg, akkor a váromány megszűnik. Azonban, ha a biztosított a járulékok esedékességének vagy az elismerési illeték esedékességének naptári évét követő naptári éven belül járulékokat vagy illetéket utólag megfizeti, akkor a váromány feléled.

Ha a váromány a várakozási idő alatt szűnik meg, akkor a hátralékos járulékok megfizetésére kérelem alapján halasztás adható.

A biztosítás teherviselője. A biztosítás teherviselője: a Berlinben székelő *birodalmi biztosítási intézet*, amelynek szervei: az igazgatóság (Direktorium), az igazgatótanács (Verwaltungsrat), a járadék-választmányok (Rentenausschüsse) és a bizalmi férfiak (Vertrauensmänner).

A bizalmi férfiak száma az alsófokú közigazgatási járás minden kerületében 6, ahol pedig a lakosok száma több, mint 10.000, minden megkezdett 10.000 lakosnál 2-vel több. A bizalmi férfiakat felerészben azok közül a biztosítottak közül, akik nem munkaadók, felerészben a biztosítottak munkaadói közül választják. Ők választják a járadék-választmányok, az igazgatótanács, továbbá a választott bíróságok és a felső választott bíróság ülnökeit. Feladatuk továbbá, hogy a reájuk bízott teendőket elvégezzék és minden tudomásukra jutott fontosabb tényről a járadék-választmányokkal közöljenek.

Legfontosabb a *járadék-választmányok* teendője. E választmányokat a birodalmi biztosítási intézet a szövetség-tanács hozzájárulásával a szükségnek megfelelő számban létesíti. A járadék-választmány tagjai: az ügyvezető elöljáró, akit a birodalmi kancellár nevez ki, legalább egy elöljáró-helyettes és legalább 20 ülnök, akiket a biztosítottaknak és a biztosítottak munkaadóinak bizalmi férfiai közül választanak és akiknek a járadék-választmány határozathozatalához való bevonása bizonyos esetekben kötelező, más

esetekben fakultatív. A választmányok hatóságnak tekintendők és feladatuk, hogy a biztosítási szolgáltatásokat megállapítsák, kiutalják és esetleg újból beszüntessék, gyógyeljárás alkalmazására vonatkozó indítványokat elfogadjanak, a tényállást földerítsék és adott esetben a birodalmi biztosítási intézetet értesítsék, úgyszintén, hogy biztosítási ügyekben felvilágosításokat adjanak.

Az *igazgató-tanács* hatáskörébe tartozik: a költségelőirányzat megállapítása és a zárószámadások jóváhagyása. Az igazgató-tanács egyébként az igazgatóság véleményező szerve és az igazgatóság elnökéből vagy annak helyetteséből, mint elnökből és a bizalmi férfiak közül választott legalább 12—12 alkalmazott- és munkaadó-képviselőből áll. Munkaadó-képviselővé az oly munkaadó választható meg, aki rendszerint legalább egy biztosítottat foglalkoztat; a biztosítottak képviselője csak olyan biztosított lehet, aki nem választható meg a munkaadók képviselőjévé.

Az *igazgatóság*, amely a birodalmi kancellár fennhatósága alatt áll, a birodalmi biztosítási intézet törvényes képviselője. Az igazgatóság tagjai: az elnök, akit a császár nevez ki, a szükséges számú hivatalnok tagok, akiket szintén a császár nevez ki, továbbá a biztosított alkalmazottak és azok munkaadói képviselőinek 2—2 tagja, akiket az igazgató-tanács a saját kebeléből választ.

Választott bíróságok és felső választott bíróság. A választott bíróságokat császári rendeletre a szövetségtanács hozzájárulásával létesítik. A választott bíróság tagjai: az elnök, annak helyettese és legalább 12 ülnök, akiket a biztosított alkalmazottak és ezek munkaadóinak sorából választanak.

A *felső választott bíróság*, amelynek székhelye Berlin, végsőfokú bíróság; éppen úgy szerveződik, mint a választott bíróságok bármelyike.

Magán- és nyilvánosjogi nyugdíjintézmények. Gyári, üzemi, házi, hajózási és hasonló pénztárak a törvényes biztosítási szolgáltatásokat a maguk rokkant-, aggkori vagy hátramaradott járadékaik terhére számolhatják el, ha az említett pénztárakat csak a törvény alá tartozó alkalmazottak részére létesítették, vagy ha a pénztári vagyon megfelelő részét az alkalmazottak biztosításának céljaira kihalászták és külön kezelik és ha a járulékokat pénztári összegekből fizetik, amely esetben a munkaadók kötelesek a törvényes járulékok legalább felével egyenlő hozzájárulást fizetni. Az ily *járadékpótló pénztárak* szolgáltatásait, amennyiben azok fedezéséhez a birodalmi biztosítási intézetnek hozzá kell járulnia, a törvény különös határozmányai állapítják meg. A törvény életbelépése előtt megállapított szolgáltatások a fedezeti tőke befizetése ellenében a birodalmi biztosítási intézetre ruházhatók át.

Az említett járadékpótló pénztárakkal egyenrangúaknak tekintendők az oly *jóléti és biztosítási intézmények*, amelyek a törvény hatásköre alá tartozó alkalmazottak részére létesültek; az oly intézmények hatásköre, amelyeket községi szövetségek igazgatnak, más személyekre is kiterjedhet.

A szövetségtanácsot fölhatalmazza a törvény arra, hogy az említett fajtájú biztosító intézményeket mint *pótpénztárakat* engedélyezze oly hatáskörrel, hogy az e pénztárakban való tagság a törvényes biztosítással egyenlő érvényű. Az ily pótpénztárakhoz kell tartozniuk azon vállalatokban foglalkoztatott valamennyi biztosításra kötelezetteknek, amely vállalatok részére e pénztárakat létesítették, föltéve, hogy a biztosításra kötelezettek valamely életbiztosító vállalattal kötött szerződés következtében a járulékfizetésből nem mentesek.

A pénztári szolgáltatásoknak a törvényes biztosítási szolgáltatásokkal legalább egyenlő értékűeknek kell lenniök és ugyanoly összegben kell a szolgáltatásokat nyújtaniok. A gyógyító eljárásra vonatkozó szolgáltatások akkor egyenlő értékűek, ha a törvény életbeléptetését követő első három

évben biztosított alkalmazottnaként legalább 5 M.-t fordítanak e célra. Később a birodalmi biztosítási intézet által felhasznált átlagösszeg az irányadó.

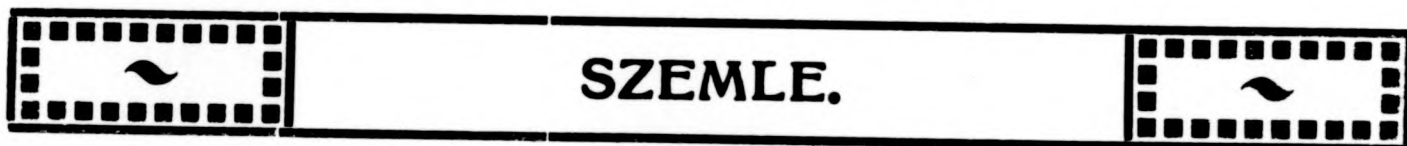
A munkaadóknak a pótpénztárakba fizetett járulékaik nem lehetnek a törvényes járulékoknál csekélyebbek; ha pedig a biztosítottak járulékaik magasabbak, a munkaadók járulékaik a biztosítottakéval egyenlő. A munkaadók külön hozzájárulásai a biztosítottak és a munkaadók járulékaikhoz egyenlő mértékben számítandók hozzá.

A biztosítottaknak a pótpénztárak igazgatásába és a szolgáltatások megállapításába a törvényes szabályoknak megfelelő beleszólási jog biztosítandó; a választás titkos.

A pénztári vagyonnak, amennyiben e vagyon az alkalmazottak biztosítására szolgál, legalább negyed része birodalmi vagy szövetséges állami értékpapirokban helyezendő el.

A nyilvánosjogi nyugdíjpénztárakra általában ugyanazok a szabályok érvényesek, mint a magánpénztárakra; csak a bányászegyesületekre és pénztárakra van a törvénynek néhány külön határozománya.

Életbiztosítás. Oly alkalmazottak, akik 1911 december 5-e előtt nyilvános, vagy magán életbiztosító vállalatoknál biztosítási szerződést kötöttek, a törvényes járulékfizetés alól felmenthetők, ha az életbiztosításhoz való évi hozzájárulásuk a törvény életbelépésekor kérelmük előterjesztése idején a fizetésüknek megfelelő törvényes járulékkal egyenlő. Ugyanez vonatkozik azokra az alkalmazottakra, akik a biztosításra kötelezett foglalkozásukba történt belépésük idején több, mint 30 évesek és legalább három év óta valamely életbiztosító vállalatnál biztosítva voltak.

MUNKÁSBIZTOSÍTÁS.

Beiratkozás a földmívesek nyugdíjába.

Irta: Fáy Gyula.

Miként annak idején részletesen ismertettük, az 1912: VIII. t.-c. az Országos Gazdasági Munkás- és Cselédsegélypénztár keretében a földmívesek, gazdák, gazdasági munkások és gazdasági cselédek részére egy új önkéntes rokkantsági és aggkori biztosítást állított fel, mely »földmívesek nyugdíja« néven nyert az érdekeltek körében polgárjogot.

A földmívesek nyugdíjára vonatkozó szabályok alapelvei legrövidebben akként összeggezhetők, hogy ebbe a biztosításba (miként a törvény nevezi: nyugdíjcsoportha) 14-ik életévén felül beléphet minden földmíves (férfi, nő) akárminő idős korában s hogy legalább 10 évi tagság után nemcsak végleges rokkantság esetén, hanem 65-ik életévének betöltésekor mindenki feltétlenül megkapja a tagsági éve szerint őt megillető nyugdíjat, akár tud még dolgozni, akár nem.

Az állam az Országos Gazdasági Munkás- és Cselédsegélypénztár útján az idézett törvény előtt már 12 év óta nyújtott a földmíveseknek önkéntes rokkantsági biztosítást. Amikor az erre vonatkozó 1900: XVI. törvénycikket megalkották, mindenki előre tudhatta, hogy — számot vetve azzal, mennyire idegenkedik a földmívesnép mindentől, ami előtte új — a felállított önkéntes rokkantsági biztosítástól egyszerre valami különös nagy létszámot remélni nem lehet. Ezért elég szép eredménynek látszott az, hogy a tagok száma mindjárt az első évben a hiteztet meghaladta s a következő két évben is hasonló emelkedést mutatott. Itt azonban számba kell venni, hogy az egész létszámnak mintegy felét tették ki az állam álta

az állami birtokokon s egyes nagyobb birtokosok által a saját költségükön biztosított gazdasági cselédek. Az utána következő években, különösen pedig az első öt esztendő elteltével, amikor a törvény átmeneti intézkedése szerint a 35—50 év közötti egyének felvétele megszűnt, s már csak a 35 éven aluliak voltak felvehetőek, úgyszólván stagnált a tagok jelentkezése, úgy hogy az újonnan felvett tagok száma az utolsó időkben évenként alig haladta meg a 600-at.

Ily előzmények után indult útjára a folyó év március hó 1-én életbe lépett törvénnyel felállított új nyugdíjbiztosítás, az önkéntes biztosítási módokhoz fűzött azon várakozással, hogy sikerülnie fog fokozatosan táborába gyűjteni a földművesnépnek egyelőre legalább jobb és válogatottabb elemeit, akikben megvan az érzék az öregségről nyugdíj útján való gondoskodás fontosságának felismerésére.

A törvény március hónapban a községeknek már szétküldetett, de a jelentkezés csak április hó első felében, a husvéti ünnepek után indult meg. Látszik, hogy az ünnepi pihenő alkalmas volt a megbeszélésekre s a megbeszélések egyesekben azonnal megérlelték az elhatározást, melynek pedig nagy küzdelme lehetett az atavisztikus konzervativizmussal. Az ünnep utáni első 3 nap alatt mindjárt az ország legkülönbözőbb részéből 65 községből történtek jelentkezések, melyek azóta, ha lassan is, de szakadatlanul folynak. Ma már alig van olyan vármegye, amelyikből tagok ne jelentkeztek volna.

Természetesen ma még nincs nagy numerusokról szó, úgy, hogy egy-egy a községi lakosság javával törődő jegyzőnek vagy főszolgabírónak kellő alkalommal elejtett pár jóakarató figyelmeztető szava aránylag nagy eredménnyel járhat és képes a statisztikát egyik-másik vármegye javára azonnal megjavítani. Ezért azt a körülményt, hogy a jelentkező tagok száma tekintetében ma Pest, Jász-Nagykun-Szolnok, Pozsony és Fejér vármegyék vezetnek, olyan kommentárral jegyezzük ide, hogy e vármegyékben kétségkívül akadt egy-két főszolgabíró és községi jegyző, akik kellő jóakarattól vezérelve már eddig is felhasználták az alkalmakat arra, hogy a földművesek figyelmét a részükre alkotott nyugdíjbiztosítás előnyeire felhívják.

A népszerűsítés munkájában különben maga a segélypénztár igazgatósága is közreműködik. Nemcsak népszerű ismertető füzeteket oszt ki, hanem a közigazgatási hatóságok és községek kérelmére, amennyire azt aránylag csekély tisztviselői létszáma engedi, bárhova készséggel kiküldi képviselőjét abból a célból, hogy az összehívott földművesnépnek az új nyugdíjról népszerű előadásokat tartson.

Az aratás beállta előtt, mely a földműveseket még ünnepen is a mezőn tartja, május és június hónapokban az ország legkülönbözőbb részeiben tartattak ily előadások a közigazgatási hatóság közreműködésével. Természetesen csak vasárnap avagy ünnepen, mert hétköznapon ilyesmire jóra való földműves nem kapható. Az előadásoknak mindenütt megvolt a kedvező eredménye. Nemcsak az elért taglétszámban, de abban a jó hatásban is, amelyet a hallgatóságra gyakorolt, mely érezte, hogy az ő sorsával törődnek. Nem egy helyen azzal köszönték még, hogy »édes jó uram! mi itt faluhelyen néha egész éven át nem látunk, nem hallunk újat, csak ha képviselőválasztás van, akkor jönnek ide helyünkbe, pedig mi is szeretünk hallani valamit, kivált ha az jó s ha szeretettel mondják, mi is hajlunk ám a jó tanácsra.«

Az új törvény a nyugdíjbiztosításba kizárólag csak a földművesek belépését engedi meg. Ebben szigorúbb a régi törvénnyel, mely csupán azt kötötte ki, hogy az illető gazdasági munkával foglalkozzék. Az új törvény kiköti, hogy a tagságra jelentkezőnek főkeresete legyen a gazdasági munka. Ellenben úgyszólván példátlanul szabadelvű azon intézkedése, melylyel a felső korhatárt teljesen mellőzve, a belépést akárminő idős embereknek a fiatalabbakéval teljesen azonos feltételek mellett engedi meg.

Miként a rövid idő alatt szerzett tapasztalat mutatja, ez az intézkedés volt a legjobb útlevel ahhoz, hogy az új nyugdíjbiztosítás a földműves nép körében gyökeret tudjon verni. Ha megtekintjük ugyanis az új tagok statisztikáját, azt látjuk, hogy ahol jelentkezés történt, mindenütt első sorban az öregebbek, 40—50 éven felüliek nyitották meg a belépők sorát. Ahol fiatalok is jelentkeztek, ezt általában csak az öregebbek részéről már megadott példa nyomán cselekedték. Látunk a belépettek között 60 éven felülieket is. Akadt olyan őszfűrtű, hajlott öreg, akit, mikor a felvételért járó koronáját letette az asztalra, figyelmeztettek arra, hogy jól megértette-e, hogy csak akkor kaphat nyugdíjat, ha 10 évnél tovább él? Egyszerre ki-egyenyedett erre s azt felelte: »Jól megértettem, ne féltsen engem az úr, igaz ugyan, hogy 62 éves vagyok, de elélek én még 90 éves koromig is, csak írja fel jegyző úr a nevemet.« Persze megéljenezték és talán mindenki igaz szívből kívánta neki, hogy megérje, amit remél, de ez a példa azonnal legalább 20—30-at vonzott maga után.

Igaz, hogy kevés az az évi nyugdíj, amit 10 évi tagsággal a törvény értelmében az ilyen öreg elérhet. De nem az a fő a földművesnél, hogy sok legyen, hanem az, hogy kevés áldozattal rövid idő alatt biztosat ér-hessen el. Az a biztos készpénz, mely még ma is legritkább madár a földműves házában, ha havonként csak pár korona is, mindhaláláig megbecsülést jelent az öreg embernek. Aki ezt meg tudja érteni, az nem této-vázik sokat, hanem megy előre jó példával az utána következőknek.

Az eddig felvett tagok száma már is meghaladja az ötezret. De hangsúlyozzuk, hogy ezek mind egyenként önként belépett földművesek, s ehhez nincsen hozzászámítva az állami birtokok és egyes magánbirtokok ugyanígy biztosított gazdasági cselédsége. Ha a jelentkezés továbbra is így folyik, egy évtized alatt bizonyára szép eredményt érünk el. De nem lehet kétség az iránt, hogy a most belépő legöregebbek példája 10 év múlva fog igazán hatni, amikor mind egyszerre feltétlenül nyugdíjat kapnak. Ha ezt a fiatalok látni fogják, bizonyára igyekeznek azon, hogy minél korábban belépve, maguknak 65 éves korukra annál magasabb összegű nyugdíjat szerezhessenek.

A gazdasági gépeknél alkalmazott munkások biztosítása tárgyában a kereskedelmi miniszter 1912. évi június hó 24-én kelt 36.227/VI. D. számú rendeletével a régebben 52.798/908. sz. alatt kiadott rendeletet hatályon kívül helyezvén, kimondotta, hogy *a gazdasági gépeknél alkalmazott munkások — tekintet nélkül arra, hogy a gép tulajdonosa a géppel saját gazdaságában, avagy mint vállalkozó másnak gazdaságában végeztet-e munkát, az 1907. évi XIX. t.-cikkben előírt betegség és baleset esetére való biztosítási kötelezettség alá nem vonhatók.* Kivételt egyedül a képesített gépkezelő (vizsgázott gépész) képez, aki minden esetben az 1907. évi XIX. t.-c. szerinti biztosítás alá esik. A rendelet indoklása szerint gazdasági géptulajdonosok alkalmazottainak betegség esetére való biztosítási kötelezettsége abban az esetben, ha a gép tulajdonosa nem a saját gazdaságában, hanem mint vállalkozó, másnak gazdaságában végeztet géppel munkát, az 1907. évi XIX. t.-c. 1. §-ának 1. vagy 2. pontjában foglalt rendelkezésekre alapítható, feltéve az első esetben azt, hogy említett géptulajdonosok most érintett tevékenysége az iparszerűség fogalma alá esik, illetőleg az ily géptulajdonosok iparigazolványváltásra kötelezettek, a második esetben pedig, hogy e géptulajdonosok foglalkozása az 1907. évi XIX. t.-c. 1. §-ának 2. pontja alá vonható. A gazdasági géptulajdonos azon foglalkozása azonban, hogy nem a saját gazdaságában, hanem, mint vállalkozó, másnak gazdaságában végeztet munkát, az iparszerűség fogalma alá nem esik, s illetőleg az ily géptulajdonos iparigazolványváltásra nem kötelezett, de az idézett törvényszakasz 2. pontja alá sem vonható, miután az e pont alatt zárjelben felsorolt példák mind olyanok, hogy az azokban megjelölt foglalkozásoknál alkalmazottak jogait nem külön törvény, mint a gazdasági munkásoknál, hanem csak általános magánjogi szabályok védik. Ezeknél fogva tehát azon gazdasági géptulajdonos alkalmazottai sem esnek az 1907. évi

XIX. t.-cikkben előírt betegség esetére való biztosítási kötelezettség alá, aki nem a saját, hanem — mint vállalkozó — másnak gazdaságában végeztet munkát.

Biztosítási kötelezettség. A kereskedelmi miniszter 1912 június 18-án kelt 42 822/VI. D. sz. határozatával megállapította, hogy a róm. kath. nevelőintézetnek és kiegészítő részét képező tápintézetnek és kórháznak alkalmazottai az 1907. évi XIX. t.-c. 1. §. 13. pontja értelmében betegségi biztosítási kötelezettség alá esnek.

A biztosítási kötelezettség tárgyában hozott a 42.832/VI. D. számú határozat is, mely kimondja, hogy a házilag végzett építkezésnél alkalmazottak betegség esetére egyáltalán nem, baleset esetére pedig csak annyiban esnek biztosítási kötelezettség alá, amennyiben az építkezés az egyszerű szerkezetű földszintes építkezés fogalmát meghaladja.

Az 1912. július 1-én kelt keresk. min. határozat szerint az ipartörvény rendelkezése alá tartozó sertéshizlalásnál alkalmazottak az 1907. évi XIX. t.-c. 1. §-ának 1. pontja alapján betegségi biztosítási kötelezettség alá esnek.

Kihágási bíráskodás. A kereskedelmi miniszter konkrét esetből kifolyólag kimondta, hogy az alkalmazottnak a munkásbiztosító pénztárnál be nem jelentése által elkövetett kihágás hivatalból üldözendő lévén, a panaszjognak, helyesen magánindítványnak elévülése nem kerülhet szóba. Az ily kihágás elkövetése folyamatos és tart mindaddig, míg az alkalmazott bejelentés nélkül munkában van, miért is az ily kihágás elévülésének határideje csak a munkából való kilépés időpontjával kezdődik.

Ugyancsak a kereskedelmi miniszter mondotta ki azt is, hogy a pénzbüntetést helyettesítő elzárásbüntetés minden egyes pénzbüntetésre vonatkozólag külön-külön állapítandó meg.

Járulékfizetési kötelezettség kérdésében a kereskedelmi miniszter kifejezést adott azon megállapításnak, hogy a munkaadónak a tanonc szüleiivel kötött oly szerződése, melynek értelmében a betegségi biztosítási járulékokat teljes egészükben a szülők fizetik, törvénybe ütközik. A törvény által tilosnak és érvénytelennek nyilvánított szerződésnek nemcsak megkötése, hanem annak végrehajtása és gyakorlása is tilos. (41.154/912. VI. D. K. M. sz.)

A járulékokért való szavatosság tárgyában a határozathozatal nem tartozik a kihágási bíróság hatáskörébe. (K. M. 32.578/912. VI. A. sz.)

Kórházi ápolási költség viselése tárgyában hozott elvi jelentőségű határozatban a m. kir. közigazgatási bíróság kimondta, hogy az 1907 : XIX. t.-c. 50. §. 5. pontja értelmében igényjogosult családtagnak csak az tekinthető, aki megbetegedése előtti időben önálló keresettel nem birt. Megbetegedés alatt azt kell érteni, midőn a kóros állapot már akkép lép föl, mikor az ápolás szükségessé válik.

A hatásköri bíróság 150/1911. sz. elvi jelentőségű határozatával arra az álláspontra helyezkedett, hogy az 1907. évi XIX. t.-c. értelmében igényjogosult pénztári tagok vagy hozzátartozóik után felmerült kórházi ápolási költségek behajtására vonatkozó vitás eseteknek az elbírálása a közigazgatási útra s végső fokban a m. kir. közigazgatási bíróság hatáskörébe tartozik, tekintet nélkül arra, hogy a munkaadó eleget tett-e a bejelentési kötelezettségnek vagy sem.

Az ipari mérgezések baleseti kártalanításának ügye került szóba az Országos Pénztár legutolsó igazgatósági ülésén. Az előadói javaslattal — mely a kártalanítás kimondását kéri — szemben Bosányi Endre kir. tanácsos foglalt állást. A felszólaló szerint az elnökségi javaslat megkerülését jelentené az 1910. év végén hozott közgyűlési határozatnak, mely főlegbezés, illetve panasz tárgyává tétetvén, az Állami Hivatalhoz került. Vitatja, hogy az ipari mérgezések okozta betegség balesetnek volna minősíthető. Véleménye szerint a balesetbiztosítás keretében az ipari betegségek kártalanítása Németországban sem lesz keresztülvihető s Angliában is csak azért volt lehetséges a kártalanítás, mert ott a munkaadók szavatossági kötelezettsége is fönnáll. Helyteleníteni kell a javaslatot azért is, mert oly zavaró tényezőket vinnének bele ezzel a balesetbiztosításba, melyek biztosítástechnikai szempontból felforgatnák azt a rendszert, amelyre balesetbiztosításunk teherviselése van felépítve. A javaslattal szemben azt indítványozta, hogy az ipari betegségek balesetek gyanánt való kártalanításának kérdését vegyék e a napirendről és bízzák meg az elnökséget, tegyen a fölött tanulmányokat, mi

módon készíthetné elő oly törvényhozási intézkedések hozatalát, amelyek e fontos kérdés megoldását a balesetbiztosítás keretén kívül és annak megterhelése nélkül oldhatnák meg.

Az indítványt az igazgatóság elvetve, kimondotta, hogy az elnökségi javaslat értelmében ezentúl az ipari megbetegedéseket balesetek gyanánt fogják kártalanítani.

A Magyar Gyáripar közlése szerint az Országos Pénztár munkaadó igazgatósági tagjai panaszszal fordulnak az Állami Munkásbiztosító Hivatalhoz, mely panasz az Országos Pénztár alapszabályainak 159. szakaszára alapítva fog beterveztetni, szerintük ugyanis nyilvánvaló, hogy az ártalmas ipari foglalkozásokból származó munkaképtelenségeknek balesetek gyanánt való kártalanítása, amely sajátkép nem más, mint a rokkantság elleni biztosítás, az Országos Pénztárnak sem törvény-, sem alapszabály szerinti célját és rendeltetését nem képezheti.

Az Országos Pénztár és a munkásbiztosítási választott bíróság — közigazgatási hatóság. A hatásköri bíróság elvi jelentőségű ítéletében kimondta, hogy a hatásköri bíróságról szóló 1907. LXI. t.-c. szempontjából mind az Országos Munkásbetegsegélyező és Balesetbiztosító Pénztár, mind a munkásbiztosítási választott bíróság közigazgatási hatóság. Közöttük tehát az 1907. LXI. t.-c. rendelkezése alá eső hatásköri összeütközés esete nem merülhet fel. Az elvi jelentőségű határozat alapjául vitás segélyezési ügy szolgált. Az Országos Pénztár határozatával megállapította, hogy segély kiszolgáltatása ügyében hatáskörrel nem bír s minthogy a munkásbiztosítási választott bíróság sem találta a vitás kérdést hatásköre alá tartozónak, a kérdés döntés végett a hatásköri bírósághoz terjesztett fel.

A hatásköri bírósághoz való fölterjesztést azzal indokolta az Országos Pénztár igazgatósága, hogy saját magát közigazgatási hatóságnak, a választott bíróságot pedig közigazgatási bíróságnak minősíti.

Az igazságügyminiszter ez ügyben azt a véleményt terjesztette elő, hogy ebben az ügyben hatásköri összeütközés nem merült fel, a kereskedelemügyi miniszter pedig a választott bíróságot közigazgatási bíróságnak tekinti s oda nyilatkozik, hogy hatásköri összeütközés van s az ügy eldöntését a munkásbiztosítási választott bíróság hatáskörébe kell utalni.

A hatásköri bíróság elvi jelentőségű ítélete szerint a munkásbiztosítási választott bíróság közigazgatási hatóságnak tekintendő, mert a törvény a hatásköri összeütközés szempontjából csak a rendes és a közigazgatási bíróságot emeli ki mint bírói hatóságot és ezekkel szembeállítja a közigazgatási hatóságot. Az nem vitás, hogy a munkásbiztosítási választott bíróság a rendes bíróság szervezetébe nem tartozik. Nem volt elfogadható az az álláspont sem, hogy a választott bíróságot közigazgatási bíróságnak kell tekinteni. Az 1907. évi LXI. t.-c. 7. §-ának utolsó bekezdése azt rendeli, hogy a közigazgatási bíróság és a közigazgatási hatóság között a 2. pontnak megfelelő esetben felmerült hatásköri összeütközésre nézve az eljárás tekintetében a m. kir. közigazgatási bíróságról szóló törvény rendelkezései érintetlenül maradnak. A kitétel világosan mutatja, hogy a törvény a közigazgatási bíróság alatt csakis a m. kir. közigazgatási bíróságot érti.

Ha a munkásbiztosítási választott bíróság is a törvényben érintett közigazgatási bíróságnak vétetnék: akkor a választott bíróság és a m. kir. közigazgatási bíróság között esetleg felmerülő hatásköri összeütközések elbírálása nem esnék a hatásköri bíróság döntése alá.

A Reichsversicherungsordnung magyar kiadása. Az állami munkásbiztosítási hivatal a Munkásbiztosítási Közlöny 31. számához mellékletként adja a német birodalmi biztosítási törvény magyar fordítását. Ezzel a ténnyel a magyar szakközönségnek rendkívül nagy szolgálatot tett annál is inkább, mert a Reichsversicherungsordnung minden újabb munkásbiztosítási törvényjavaslatnál bizonyára alapvető munkálatként nagy szerepet fog játszani.

Az ausztriai német betegsegélyező pénztárok — mint már jeleztük — június 29-én tartották gyűlésüket Bregenzben. A gyűlés napirendjének első pontja a központi bizottság (Reichsvertretung) jelentése volt. A jelentés tudomásul vétele után dr. Karl Trunda igazgatóhelyettes (Wien) a szociális biztosításról tartott előadást. Ennek az előadásnak a kapcsán a gyűlés határozati javaslatot fogadott el, melyben követeli úgy az alkalmazottak, mint az önállók biztosítását, rizikóközösséget és az egységes pénztárat vagy pedig a Bezirksstellen létesítését,

amint azt a kormányjavaslat tervezi, végül pedig a javaslatoknak mielőbbi törvényerőre emelését. Ezután dr. Karl Enders, a bécsi kerületi pénztár főorvosa a pénztári orvosoknak a pénztári tagokkal való eljárásáról tartott előadást. Délután dr. Kutschera helytartósági tanácsos a tuberkulózis elleni védelemről beszélt. Ebben az előadásban nagyon figyelemreméltó annak a megállapítása, hogy az egészséges klímájú Tirolban és Voralbergben nagyobb a tuberkulózis megbetegedések aránya, mint Bécsben, amit az előadó a falusi lakosság hiányos táplálkozásának tulajdonít.

A német helyi pénztárak szövetsége 1912. augusztus 18-tól 21-ig Köln a/Rh.-ban tartja XIX. rendes közgyűlését a következő tárgysorozattal: 1. Az ügyvivő pénztári jelentése. 2. Előadás az ipari megbetegedésekről az új Reich-versicherungsordnunggal való vonatkozásban. 3. A rokkant és hátramaradottak biztosítási járulékainak kezelése a pénztárak által. 4. A pénztárak és az orvosok viszonya. 5. A pénztárak és a pénztárosok viszonya. 6. A pénztárak centralizációja. 7. A magánalkalmazottak biztosítása. 8. Gyakorlati igazgatási kérdések. 9. A pénztárak alkalmazottainak szolgálati viszonyairól.

Az angol orvosok harca a munkásbiztosítási törvény ellen. A 23.000 taggal bíró British Medical Association múlt hó 23-án tartott közgyűlésén az angol orvosok a legridegebb formában elvágták az új munkásbiztosítási törvény végrehajtása tárgyában maguk és a kormányhatóságok között a megértés útját. A sérelmek — szerintük — következők: Az orvosok nagyfokú függősége a pénztárak igazgatóságaitól; a megállapított díjak alacsonysága s a privátpraxis elvesztése a biztosításnak a kiterjesztése által. A kormánynak minden igyekezte, hogy az orvosokkal megegyezésre tudjon jutni, hajótörést szenvedett az egyesület magatartásán. Már február 21–22-iki gyűlésükön a következő követeléseket állították fel az orvosok: Fejenkénti 8¹/₂ sh. (ezt később 10¹/₂-re emelték) díjazás minden biztosított tag után; az orvosok elleni minden panasz az alakítandó orvosi szövetség által bíraltassék el s a betegség esetére való biztosítási kötelezettség korlátozása 2.100 sh. évi jövedelemig. A kormány képviselőjében Lloyd Georges miniszter már ugyanakkor kijelentette, hogy az orvosok jogos követeléseit, amennyire csak lehetséges, ki fogja elégíteni. A betegsegélyző egyesületeknél eddig szokásos fejenkénti 4 sh. díjazás helyett már a törvényben 6 sh. minimális díjazás van megállapítva. Ennél többet azonban nem állapíthatnak meg.

De sem a békés megegyezésre való törekvések, sem a kormánynak azon fenyegetése, hogy a pénztárak a természetben nyújtandó orvosi segély helyett a megállapított orvosi díjakat fogják a betegeknek kiutalni, avagy, hogy a kormány állami orvosi szolgálatot fog szervezni, nem voltak hatással az orvosok magatartására. Az orvosok egyesületének vezetősége elhatározta, hogy a kormánnyal minden tárgyalást megszakít s ehhez a határozathoz az egyesület közgyűlése is hozzájárult. Az orvosok ezen magatartása természetesen rendkívül megnehezíti a törvény életbeléptetését. Az állami orvosi szolgálatot — 13 millió biztosított részére nem lehet egykönnyen szervezni, az orvosi gyógykezelés helyett való készpénzsegély pedig nem egyenlő értékű a természetben nyújtott gyógykezeléssel. A munkásbiztosítási törvény alapján létesítendő gyógyintézeteknek szerencsésen megkegyelmezték az orvosok. Az ezeknél való alkalmazás elfogadását tiltó határozatukat odamódosították, hogy az orvosi tanács által felülvizsgálandó feltételek mellett ezen intézeteknél bármely orvos vállalhat állást.

MUNKÁSVÉDELEM.

Törvényes rendelkezések az ipari és gyári alkalmazottak baleset elleni védelméről.

A Közgazdasági Értesítő összegyűjti mindazokat a törvényes rendelkezéseket, melyek az ipari és gyári alkalmazottak baleset elleni védelméről rendelkeznek. Közöljük ezt az érdekes összeállítást, mely mindenkit, ki munkásbiztosítással és gyakorlati szociálpolitikával foglalkozik nagyon kell, hogy érdekeljen, mert ezekből a rendelkezésekből, bár hiányosak, kell hogy kialakuljon a magyar ipari munkásság komoly, hathatós védelme a nálunk oly gyakori balesetek ellen. E fontos kérdésben az 1907. évi XIX. t.-c.

183. §-a olyképp intézkedik, hogy az iparfelügyelőknek hatáskörébe utalja annak ellenőrzését, vajjon a balesetbiztosításba bevont egyes üzemekben megtétettek-e mindazok az intézkedések, melyek az alkalmazottak életének és egészségének megóvására és a balesetek lehető elhárítására szükségesek. Az iparfelügyelő ez ügykörükben az 1893. évi XXVII. t.-c. következő fontosabb rendelkezései szerint járnak el:

1. A munkaadó köteles ipartelepén mindazt létesíteni és fentartani, ami tekintettel a telep és az üzem minőségére, annak követelményeihez képest az alkalmazottak életének, testi épségének és egészségének lehető biztosítása érdekében szükséges, és pedig:

a) azon helyeken, hol az alkalmazott élete, testi épsége vagy egészsége leesés vagy valamely tárgy lehullása által veszélynek lehet kitéve, kötelesek megfelelő védőkészülékeket alkalmazni, a mélyedéseket, valamint az oly tartályokat, melyeknél a beesés veszélye fenforog — amennyiben az üzem természete azt megengedi — kellőleg bekeríteni, illetve befedni;

b) a hajtó- és fogaskerekeket, a hajtóerő-közvetítőket legalább is azon magasságig, a meddig az alkalmazottak vagy más járókelők azokkal érintkezhetnének, védőkészülékkel vagy korláttal ellátni;

c) a körfűrészeken, a gyalu, maró, köszörülő és más gépeken védőkészülékeket alkalmazni;

d) a gépek olajozását és a hajtószíjak alkalmazását, felrakását és leszedését, illetve a közlőműveket különös gonddal kezelteni;

e) a felhúzó-gépeknek veszély nélkül hord-, illetve szállítóképességét úgy a teher-, valamint a személyszállítás tekintetében az iparhatóság közbenjöttével megállapítani, azt szembetűnő helyen megjelölni és a felett őrködni, hogy ezen gépek csak hordképességüknek megfelelő mérvben használtsanak s hogy biztonsági forgókészülékkel láttassanak el;

f) a gáz- és kőolajlámpákat akképp elhelyezni, hogy a közveszély ne fokoztassék; elég tágas, könnyen nyíló és hozzáférhető ki- és lejárásokat alkalmazni, a szükséges tűzoltó készülékeket gyors használatra mindig alkalmas állapotban készletben tartani;

g) a gyári helyiségek kellő szellőztetéséről és világításáról, a fejlődő gáz- és porok, a hulladékok- és egyéb szennyező anyagok eltávolításáról, oly zárt munkahelyiségekben pedig, melyekben az alkalmazottak hosszabb időn át tartózkodnak, arról gondoskodni, hogy a munkásokra elegendő mennyiségű légtér jusson;

h) azon alkalmazottak, kiknek mérges anyagokkal telt helyiségekbe kell bemenniök, vagy ott tartózkodniök, respiratorokkal legyenek ellátva s a respiratorokat használják is; ott pedig, ahol nagymérvű por fejlődik, exhaustorok alkalmaztsanak;

i) az első segélyre szükséges köt- és gyógyszereket készletben tartani.

2. Az ipari telepen alkalmazottak kötelesek a munkaadó által a vállalat üzeme körül az élet, a testi épség és egészség biztosítása érdekében tett intézkedésekhez alkalmazkodni, illetve az e tekintetben mérvadó rendszabályokat megtartani és teljesíteni.

3. Mulasztások és hiányok esetén az iparhatóság azonnal köteles intézkedni, illetve ha a tapasztalt hiány pótlása a munkaadót terheli, a munkaadót azoknak azonnal, vagy záros határidő alatt való pótlására felhívni.

4. Az iparhatóság az 1. és 2. pontban foglalt intézkedések megtétele körüli eljárása alkalmából, amennyiben késedelem által veszély nem idéz tetnék elő, az iparfelügyelőt szakvéleményének nyilvánítása végett megkeresheti.

5. A munkaadónak joga van kivánni, amennyiben a késedelem veszélylyel nem jár, hogy az iparhatóság által elrendelt meghagyások célszerűsége iránt az iparfelügyelő meghallgattassék s hogy az iparhatóság

az elrendelt intézkedések célszerű kivitele végett — amennyiben azt a körülmények indokolják — az iparfelügyelőt helyszíni tárgyalásra hívja meg, vagy pedig annak véleményét írásban szerezteti meg.

6. Az iparhatóságnak a balesetek elhárítása és az ipartelepen alkalmazottak élete, testi épsége és egészségének megóvása érdekében az 1. és 2. pont értelmében kiadott meghagyása ellen szóló felfolyamodás a végrehajtást nem gátolja.

Az 1893 : XXVIII. t.-c. 27. szakasza szerint az, aki ezen törvényben előirt kötelezettségek teljesítését elmulasztja, kihágást követ el és pénzbüntetéssel sújtandó, fenmaradván úgy a polgári, mint a büntetőtörvény szerinti felelőssége, ha mulasztása miatt valamely baleset történt.

Az a munkaadó, ki ezen törvény 1. pontjában előirt kötelezettség teljesítését elmulasztja, 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Ellenben ha a mulasztásból másra testi sértés származott, a munkaadó — amennyiben mulasztása az általános büntetőtörvények súlya alá nem esik — 600 koronáig terjedhető pénzbírsággal büntetendő.

A vasuti és hajózási üzemek, bányá-, kohó- és dohánygyári üzemek, posta-, táviró- és távbeszélőüzemek, a vízi munkálatok, a vízrendező és vízhasználati társulatok szivattyutelepei ezirányú ellenőrzésére a kir. vasuti és hajózási főfelügyelőség, a kir. bányakapitányságok, a dohányjövődék szakközegei, a m. kir. postaigazgatás, vízepítési kerületi felügyelők, illetve a folyammérnöki és kulturmérnöki hivatalok illetékes közegei vannak hivatva.

Azon esetben, midőn az országos munkásbetegségélyző és balesetbiztosító pénztár igazgatósága vagy valamely kerületi munkásbiztosító pénztár egyes esetekből kifolyólag egyes üzemek külön megsejmlélését tartják annak megállapítása végett szükségesnek, hogy az előfordult baleset nem a hiányos berendezésnek volt-e a következménye, illetve, hogy nem kellene-e az illető üzemben megfelelőbb óvintézkedéseket alkalmazni, ily szemle teljesítése végett az illetékes kir. iparfelügyelőt, a vasuti és hajózási főfelügyelőséget, bányakapitányságot, dohányjövődéki központi igazgatóságot vagy a postaigazgatás illetékes közegét és a m. kir. vízepítési igazgatóságot megkereshetik, mely hatóságok e megkeresésnek a lehető legrövidebb idő alatt eleget tenni és eljárásuk eredményéről a megkereső pénztárt közvetlenül értesíteni tartoznak.

Ugyancsak ellenőrizheti és ellenőriztetheti az országos munkásbetegségélyző és balesetbiztosító pénztár a betegség esetére való biztosításba bevont üzemeket az ipari egészségügy szempontjából is.

Az ily megkeresések alapján foganatosított külön szemlékből származó költségek az országos munkásbetegségélyző és balesetbiztosító pénztárt terhelik.

Ha az országos munkásbetegségélyző és balesetbiztosító pénztár igazgatósága az illető üzembre nézve intézkedéseket tart szükségesnek, azok elrendelése iránt az 1884 : XVII. t.-c. szerint illetékes iparhatóságot keresi meg, illetőleg a kereskedelemügyi miniszternek, a pénzügyminiszternek, vagy a földművelésügyi miniszternek előterjesztést tesz.

Az országos munkásbetegségélyző és balesetbiztosító pénztár igazgatósága általános óvórendszabályok kibocsátását is kérelmezheti. Erre vonatkozó javaslatait az állami munkásbiztosítási hivatal útján a kereskedelemügyi miniszter, a pénzügyminiszter, illetve a földművelésügyi miniszter elé terjeszti, akik azok tekintetében határoznak.

Az 1907 : XIX. t.-c. 184-ik szakasza értelmében az országos munkásbetegségélyző és balesetbiztosító pénztár igazgatósága az óvórendszabályokat vagy óvókészülékeket nem alkalmazó munkadó üzembet, az ellene az e törvény 183. §-a alapján folyamatba tett eljárástól függetlenül, a veszélyességi táblázat magasabb osztálya alá sorozhatja és ha az illető üzembet

már előbb a legmagasabb osztályba soroztatott volna, a megfelelő díjtétel kétszeresével róhatja meg.

Az igazgatóság e határozata az állami munkásbiztosítási hivatalhoz megfelelőbbé tehető.

Aki az előírt óvórendszabályokat meg nem tartja, vagy a rendelkezésre bocsátott óvókészülékeket nem használja, vagy a hatóságilag megállapított, s illetve hatóságilag láttamozott munkarendben foglalt tilalmi rendelkezéseket áthágja, azt az iparhatóság esetenként öt, ismétlés esetén tíz K-ig terjedhető pénzbírsággal sújthatja. Az ily bírságot a munkaadó a biztosított béréből levonni és befizetni tartozik. A levonás az egy-egy alkalommal kifizetett munkabérnek legfeljebb egynegyedéig terjedhet.

A törvény 185. §-a elrendeli, hogy az óvórendszabályokat és tilalmi rendelkezéseket a munkaadó az üzem összes munkahelyiségeiben az állam hivatalos nyelvén és az alkalmazott munkások többségének nyelvén könnyen hozzáférhető helyen kifüggeszteni tartozik, aki e kifüggesztett óvórendszabályokat, tilalmi rendelkezéseket vagy figyelmeztetéseket jogtalanul eltávolítja, megrongálja vagy olvashatatlanná teszi, az iparhatóság által a 184. §-ban megállapított módon büntetendő.

Fontos rendelkezéseket tartalmaz a törvény 186. §-a; nevezetesen: az országos munkásbetegségélyző és balesetbiztosító pénztár igazgatóságának és a kerületi munkásbiztosító, úgyszintén vállalati betegségélyző pénztárak igazgatóságának tagjai, bizalmi férfiai és alkalmazottai, a választott bíróságok ülnökei és alkalmazottjai, az állami munkásbiztosítási hivatal tagjai és tisztviselői, úgyszintén az e törvény alapján folyamatba tett tárgyalásokhoz meghívott szakértők eskü alatt titoktartásra vannak kötelezve a tárgyalások folyamán vagy a helyszíni szemlék alkalmával tudomásukra jutott üzemi és üzleti titkok tekintetében.

Üzemi balesetek a távbeszélőüzemben. Az üzemi balesetek a távbeszélő üzemben egy régi, mindig megismétlődő jelenséget képeznek és már ismételt beható vizsgálatok és kutatások tárgyát képezték, anélkül azonban, hogy a részben orvosi szaktekintélyektől eszközölt megfigyelések az üzemi balesetek valódi okait minden tekintetben nyilvánvalóvá tették volna. Bebizonyult, hogy némely esetekben bizonyos szuggesztív behatásnak is szerepe lehet annyiban, hogy különben egészséges telefonkezelő-hivatalnoknok, ha egy balesetet szenvedett kartársnőjüket látták, kevéssel ezután szintén balesetet szenvedtek. De nem magyarázhatja az esetek összeségét ez a fizikai jelenség sem, mely különben más hivatásuaknál és más viszonyok közt levőknél is előfordulhat. Ezen balesetek újabban nemcsak, hogy nem csökkentek, de számuk állandóan növekvő tendenciát mutat. A balesetek kevés kivétellel mindig ugyanazon módon lépnek fel és folynak le. A hivatalnoknok azt állítja, hogy »áramot kapott«, kénytelen erős főfájások miatt munkahelyét elhagyni és igen gyakran erős sírásban tör ki. Különösen heves esetekben a végtagok görcse és bénulása is beállhat. Feltűnő, hogy zivatar alkalmával a balesetek sokkal ritkábban lépnek fel, mint rendes üzemnél. A légköri villanyosságának tehát sokkal kisebb része van az üzemi balesetek előidézésében, mint azt egyáltalában hiszik. Az a körülmény, hogy zivatar alkalmával az üzemet beszüntetik, nem magyarázza tökéletesen ezen jelenséget, mert az üzemet csak akkor szüntetik be, ha a hivatal felett van a zivatar. A zivatar okozta heves zavarok azonban jóval a kitörése előtt is tapasztalhatók már a vezetékekben és csak a használatban lévő villámhárító készülékek jóságát bizonyítja az, hogy a zivatarok ily ártalmatlanul folynak le. A hivatalnoknői karban elterjedt azon nézet, hogy a balesetet szenvedettek áramot kaptak, tehát nem mondható teljesen helytállónak és az esetek többségében határozottan vitatható. A távbeszélő rendszerek berendezése és a hivatalnok által használt fej-távhalló készülékek annyira izolálva vannak, hogy az áramnak a hivatalnoknok testébe való közvetlen behatása csak hibás készülékeknél történhetik meg. De megengedve azt is, hogy az áram a testbe jutott, hangsúlyoznunk kell, hogy a távbeszélő üzemben használt áram oly alacsony feszültségű, hogy egészséges, normális embernél végtagbénulást nem okozhatnak.

Az üzemi balesetek okait ezért máshol kell keresnünk. Megfigyelték elsősorban azt, hogy többnyire gyengébb, idősebb személyek szenvednek balesetet s ez rendszerint idősebb hivatalnokokat vagy olyanokat ér, kik már legalább néhány éve szolgálatban vannak. Másrészt azonban megállapított tény, hogy heves hangbehatások, milyeneket a fej-távhalló készülék erős indukciós áram vagy más áramok következtében okozni képes, igen fájdalmas érzést váltanak ki. Ha a dobhártya ezen fájdalmas izgatása gyakran és éveken át ismétlődik, akkor egy különösen heves eset az illető hivatalnoknőnél szánalomra méltó, heves, ideges zavarokat okozhat. Ezért bátran állíthatjuk, hogy a távbeszélő üzemből az úgynevezett üzemi balesetek legnagyobb része a valóságban nem baleset, hanem az illetőknek egy krónikus ártalma, melyet feltétlenül a távbeszélő üzem okozott és amely az adott esetben — balesetnél — úgyszólván acuttá lett, tehát inkább hivatásos betegség intenzív megnyilvánulása, mint baleset.

Miképpen lehetne ezen a bajon segíteni? A távbeszélő-technika mai állapotában a technikai berendezések megváltoztatásával alig lehetne valamit elérni. A halló készülékek eltompítása ugyanis az üzemből nagy zavart okozna. De némi eredmény elérhető volna azáltal, hogy a hivatalnoknők szolgálatba lépésük előtt alaposan megvizsgáltatnának és csak testileg teljesen egészséges, a villamos árammal szemben nem túlérzékeny egyéneket alkalmaznának. Szükséges volna ezután arra törekedni, hogy a munkaidő lehetőleg csökkentessék. A távbeszélő szolgálat az újkor legkimerítőbb szolgálatai közé tartozik és az ember idegrendszerét rendkívül módon igénybe veszi. Ezért jogos kívánság az, hogy ezen munkakörben működők számára külön szolgálati viszonyokat alkossanak olyképen, hogy nem túlhosszú ideig tartó szolgálat után megfelelő pihenő következzen. A hivatalnokok számával takarékoskodni itt teljesen céltalan volna, mert az ily takarékoság végeredményben igen drágának bizonyulna.

A szabad szombat délután az utóbbi időben élénk megbeszélés és érdeklődés tárgya volt Németországban. Különösen a fa- és szövőmunkások gyűlései hoztak beható tanácskozások után idevágó határozatokat. A famunkások gyűlésén az előadó (Neumann—Berlin) a munkaidő szabályozásáról a faiparban beszélt és azt hangsúlyozta, hogy miután a 9 órás munkanap kiküzdött, harcolni kell a 8-órás munkanapért. Határozati javaslatot terjesztett elő, hogy tekintet nélkül a szociálista képviselőknek a parlamentekben való másirányú állásfoglalására, a szombat délutáni szünetért csak a nyolcórás munkanap elérése után küzdjenek. Ezen indítvány ellen, néhány férfimunkás által támogatva, különösen a nőmunkások fejtették ki nagyon heves ellentállást, hangsúlyozva azt, hogy a szabad szombat délután a háztartás érdekében sürgős szükséglet; míg az ellentábor a balesetek magas számát a túl hosszú munkaidőnek tulajdonította. Hosszú és heves vita után úgy formulázták a kérdést, hogy a szabad szombat délutánért meg lehet indítani a komoly küzdelmet, mielőtt a napi munkaidő megfelelő mértékben rövidebb lett. Dacára azonban ennek a rugalmas határozatnak, abban mindenki egyetértett, hogy a szabad szombat délutánt nem lehet a napi munkaidő meghosszabbításának árán megvásárolni. Teljesen azonos volt a szövőipari munkások állásfoglalása is. Ebben az iparágban különben már kezd a szabad szombat délután érvényesülni, mert már ma is vannak üzemek, amelyek szombaton déli 12 órakor, nagyon sok olyan, amely a délután különböző óráiban szünteti be a munkát. Hasonló az eredmény különben a vas- és fémipar számos üzemében, amelyben egy statisztika szerint már 318 üzem zár szombaton 11 és 5 óra között.

Munkáslakásokra — 200 millió. Franciaországban törvényt hoztak, amelylyel felhatalmazták Páris városát, hogy 200 millió kölcsönt vegyen fel és azt olcsó és egészséges munkáslakások építésére fordítsa. A 200 millióból 50 milliót magánkezdemenyezés támogatására adnak ki, míg 150 millió frankon építő-teleket vesznek és új házakat építenek. Az új házak kétharmad részében csakis olyan családok kapnak lakást, amelyeknek sok a gyermeke. Külön törvény fogja szabályozni az új lakóházak igazgatását. Páris városának minden esetre kellő befolyása lesz a vállalatra, de a kormány befolyását is biztosítani akarják. Azt kívánják elérni, hogy a politikától független szervezet igazgassa az új intézményt. Noha elég tekintélyes az az összeg, amelyet erre az intézményre igénybe vesznek, a kívánt cél elérésére végeredményben kevés. Ugyanis ez az akció egyelőre csak a párisi munkásoknak válik javára. Az intézmény szociál-higiéniai célját csak akkor érheti el, ha egész Franciaországra ki fog terjedni.

Azok a szociáldemokrata városi képviselők, akik az akciót kezdeményezték, tulajdonképpen azt is akarják elérni, hogy ha Páris előljár a jó példával, a kormányt rávegyék, hogy a megkezdett úton tovább haladjon. A törvény főleg szociális alapelvénél fogva jelentőségteljes. Mert ezúttal veszik először a közhitelt igénybe abból a célból, hogy lehetővé tegyék, hogy szegény szülők gyermekei egészséges és tágas szobákban lakjanak és első ízben mondja ki a törvényhozás, hogy nem szabad egymagukra a sok gyermekű szülőkre ráhárítani a gyermeknevelés minden terhét. A törvényt tulajdonképpen Brunet párisi városi képviselő kezdeményezte és nyilvános előadásaival hívta fel a kamara és a szenátus figyelmét a párisi lakásnyomorra. A szenátus július 12-én fogadta el a törvényt, mert azt akarta, hogy a nagy nemzeti ünnepen, július 14-én a javaslatból már törvény legyen.

A sütőmesterek és a munkásvédelem. A wieni sütőmesterek ipar-testülete a kereskedelmi és iparkamarához intézett egyik jelentésében azon panaszkodik, hogy a gyári üzemek a kisipari üzemeket kiszorítják. A testület a kisipar térvesztéséért a baleseti veszélyességi táblázatot is okolja, mert szerinte a kisiparosok azért nem állíthatnak motorokat, mert akkor tulságos nagyok a baleseti költségek. Ugyancsak tiltakozik a testület a munkások védelmére kibocsájtott rendeletek ellen, mert az — szerinte, szintén rontja a kisipar helyzetét.

A kisiparosok üzemeit illetőleg tiltakoznak minden munkásvédelem ellen, a gyári üzemek bármily megterhelése ellen azonban nincs kifogásuk.

Amellett azonban téves az egész megállapításuk, mert az érvényben levő veszélyességi táblázat szerint az olyan üzemek — mint amilyenek a motorokkal felszerelt kisipari sütőműhelyek — rendszerint a kifizetett munkabér 1 százalékkal terhelhetnek meg. Nem lehetséges tehát, hogy ez az aránylag csekély költség legyen a sütőműhelyek motorokkal való felszereléseinek az akadályozója s ezért nem is számíthat ez a panaszkodás komoly figyelemre.

Famegmunkáló gépeknél baleset elleni védekezés kiállítása nyílt meg néhány hét előtt a berlini szakszervezeti otthonban. Egy terem összes falai elnyomorodott kezek fényképeivel vannak borítva. Némelyik kéznek alig egy ujjja használható, olykor a kéznek egyik fele van a gép által szétroncsolva. Rettentő látvány, ami a néző elő tárul. De talán még szörnyűbb volna a benyomás, ha a fényképeket gipsz- vagy viaszmodellek helyettesítenék. Rosszul berendezett üzemek bemutatása is, amelyekben a gépek sötét helyiségekben fekszenek vagy fák közé teljesen be vannak építve, ijesztő képet mutatnak. A kiállítás közvetlen benyomása teljesen indokolttá teszi a famunkások követeléseinek élén álló szavakat: »Szaktársaink hátramaradottai nevében, akiket a gépek ütöttek agyon, a szaktársak ezrei nevében, akiknek ép tagjait szétzúzzák, állítjuk fel követeléseinket«. És ezek az ép oly méltányos, mint teljesíthető követelések, melyek a kiállítási terem falain vannak kifüggesztve, a nyomorúságot ábrázoló képek között, a következőképpen hangzanak: A) A szakszervezetekhez: A felügyelő- és ellenőrző közegek olyképp szaporítandók, hogy a szervezeteknek alárendelt üzemek ismételt és alapos ellenőrzése évenként lehetséges legyen. A gépmunkások köréből üzemellenőrök alkalmazandók. A famegmunkáló gépekre alkalmazandó védőkészülékre vonatkozó rendelkezések bővítendőek és ezen rendelkezések keresztülvitelére szigorú intézkedések teendőek. Magas és ismételt pénzbírság alkalmazandó olyan vállalkozókkal szemben, akik a kibocsájtott rendelkezésekkel ellentétesen cselekszenek. B) Az iparfelügyelőkhöz: Előadások tartása a munkásvédelemről és gyakorlati védőkészülékek hathatós alkalmazása. Gépmunkások bevonása az üzemek revideálásánál. C) A törvényhozáshoz: Az iparfelügyelőségeknél a felügyelő szervezetek szaporítása, hogy valamennyi ezek alá rendelt üzem alapos és ismételt felülvizsgálata lehetséges legyen. Iparfelügyelőségi hivatalnokok alkalmazása a munkások köréből. A faipar minden üzeme részére 10 órás maximális munkanap megállapítása és ennek leszállítása törvényesen megállapítandó időn belül 8 órára. A női munka teljes eltiltása famegmunkáló gépeken, fűrészműveken és fatelepeken. 17 éven alóli ifjú munkások és tanoncok foglalkoztatásának eltiltása a gépeken. Az üzemek felügyeletére alkalmazott iparfelügyelői és ellenőrző hivatalnokok rendőri büntethetőségének megengedése. Minden famegmunkáló gépeken dolgozó munkás részére a balesetelhárításról és az elrendelt védőkészülékek alkalmazásáról oktató kurzusok létesítése.

Ez a reformprogram ki van még egészítve néhány mintaszerű üzem képével.

Munkásvédelem a német gyarmatokon. A német birodalmi gyűlés költségvetési vitája alkalmával minden oldalról a gyarmatok benszülött munkásainak erősebb védelmét kívánták. Különösen a szociáldemokraták részéről követelték a négerék részére alaposabb iskolai képzést, mert a modern üzem gépeinek és munkamódszereinek a műveletlen és kulturátlan négerelem nem tud megfelelni. A vasuti hálózat kibővítését is követelték, hogy a vándormunkások erejét a fáradságos gyalogolás által haszontalanul el ne prédálják. A bányamunkások védelmére határozati javaslatot fogadtak el, amelyben: *a)* elegendő védelmet kértek a bányamunkások élete, egészsége és erkölcsére; *b)* rendszeres betegellátást és balesetbiztosítást követeltek. Védelmet kértek a bányamunkások számára a rossz bér- és munkafeltételek elleni károsodás, méltánytalan büntetések és a munkaszerződés megszüntetése alkalmával önkényes kártérítési követelések ellen, valamint, hogy védve legyenek a hazautazás költségeinek megtagadása ellen.

Intézkedések tétettek a német munkások védelmére, a gyémántnak idegeneknek való eladása által a német munkásság megkárosított, míg Belgiumban virágzó gyémántcsiszoló ipar fejlődött.

Az alkohol behozatala is csökkentendő. A házi rabszolgák tartása is eltiltassék. Nagyon értékes az a határozat, melyet a szociáldemokrácia és a centripártból alakult többség fogadott el, hogy a gyarmatokon a fekete és fehér közti házasság mindenütt érvényes legyen. Az államtitkár a faj romlásának megakadályozásával érvelt a javaslat ellen.

A nők éjjeli munkájának eltörlése Spanyolországban jókora lépéssel közeledett a megvalósulás felé. Úgy a szenátus, mint a képviselőház hozzájárult egy, mindkét ház által kiküldött bizottság javaslatához, amely a gyapotiparosok aggodalmait messzemenő méltánylásban részesíti. Valószínűleg a királyi megerősítésre sem kell majd sokáig várni. A törvény jelenlegi formájában eltiltja a nők éjjeli munkáját gyárakban és műhelyekben. Az éjjeli nyugalomnak legalább 11 óra tartamúnak kell lennie és az este 9 órától reggel 5-ig terjedő időt magában kell foglalnia. A tilalom alól kivétnek: olyan mezőgazdasági vagy egyéb iparágak, amelyek könnyen romló nyersanyagokat dolgoznak föl, amennyiben nincs más mód a nyersanyagok romlásának meggátlására. Húsz pesetától 250 pesetáig terjedhet azon üzemtulajdonosok bírsága, akik ezen határozmányokat áthágják, amely bírság ismétlődés esetén megkétszereződhetik. A törvény hatályba lépésének napja 1914 január 14-ike. A szövőipar következő kedvezményekben részesül: férjes nők és gyermekekkel bíró özvegyek éjjeli munkája 1914 január 14-től el van tiltva. Ami a hajadon vagy gyermektelen özvegy munkásnőket illeti, ezeknek száma 1920 január 14-éig évenként 6%-kal apasztandó. Ezen időtől kezdve a női éjjeli munka teljesen el van tiltva.

Svédországban új munkásvédelmi törvény lép életbe a jövő év elején, amely sok tekintetben mintaképp tekinthető. A törvény minden, akár ipari, akár más üzemre vonatkozik, amelyben egy munkás a munkaadó számlájára dolgozik, valamint a hasonló módon dolgozó ház-, út- és vízepítés munkásaira. Kivételt képez az otthonmunkás, vagy ha a munka olyan körülmények között végeztetik, hogy a munkaadónak lehetetlen felügyeletet gyakorolni, a munkaadó családtagja által végzett munka és az olyan, hajósok által végzett munka, amely hajómunkának tekintendő, akár a hajón végeztetik, akár nem. A törvény olyan mezőgazdasági munkára is vonatkozik, amelynél gépmunka vagy kazánrobbanás által okozott balesetek megakadályozása céloztatik. Az indokolás hangsúlyozza, hogy a törvény hatályát nem lehetett szűkebb térre szorítani, mivel egészségi tekintetben vagy ifjú munkások alkalmaztatása tekintetében a dolgozók minden kategóriáiban előfordulhatnak visszasságok és a társadalom érdeke, hogy minden ilyen megelőzzenek, vagy azon segítsenek. A munkásvédelemnek általános hatályt szabni az a körülmény is parancsolja, hogy folyton szaporodik a gépek és egyéb veszedelmes technikai segédeszközök alkalmazásának a száma.

A törvény szerint a munkaadónak mindent észlelnie kell, ami a munkaterem, gépek és szerszámok vagy a munka egyéb természete tekintetében megkövetelhető, hogy a munkást a munkánál való baleset vagy betegség ellen megvédje. Ha az egyes esetekre megszabott határozatok nem volnának elegendők, a törvény felhatalmazza a kormányt, hogy rendeleti úton tegye meg a szükségesnek mutató intézkedéseket.

Az iparban fiúk a betöltött 13-ik, leányok a betöltött 14-ik életév előtt nem

alkalmazhatók. Ebben az esetben is csak akkor, ha orvosi bizonyítvány igazolja, hogy teljesen egészséges és a választott foglalkozás jövőre sem veszélyezteti egészségi állapotát. Bizonyítani kell továbbá az elemi iskola elvégzését, vagy ennek megfelelő tudást. Ipari üzemnek tekintendő az, amely rendszerint legalább 10 munkást foglalkoztat, vagy legalább 5 lóerejű motort vagy legalább 5 munkást és 3 lóerejű motort. Minden más üzemben a legkisebb életkor a betöltött 12. év.

Az ifjú munkások munkaideje az iparban, építkezésnél 13 éven aluli gyermekek részére 6 óra, 13 és 14 év között 8 óra, 14 és 18 év között 10 óra naponta, vagy 36, 48 illetve 60 óra hetenként. Éjjeli munka ezeknél a munkáknál általánosságban tilos. Ha azonban 16 éven felülieknél a napi munkaidő 8 óra, legfőleg minden három hétben éjjeli 11 és 5 óra között dolgozhatnak. Folytonos üzemekben, ahol ez technikai okokból történik, a kormány 16 éven fölülieknek kivételesen engedélyezhet éjjeli munkát. A nők munkája bányákban, kőbányákban, föld alatt el van tiltva. A lebetegedés 6 első hetében tilos a nőket ipari munkára alkalmazni, hacsak orvos nem igazolja ennek az anyára és gyermekre ártalmatlan voltát. Az iparfelügyelet jelentékenyen szaporított és erősített.

Munkásvédelem és a bíróságok az Egyesült Államokban. Az utóbbi években gyakran megtörtént, hogy az Egyesült Államokban a munkások védelmére közölt törvények, melyeket az egyes államok parlamentjei is elfogadtak, illuzóriussá váltak azáltal, hogy a bíróságok ilyen törvényeket alkotmányelleneseknek jelentettek ki és ezáltal lehetővé tették hatályon kívül való helyezést. Így kereszteződött egy munkásvédelmi törvény Kaliforniában az utóbbi időben. Nem régen elfogadtak ott egy törvényt, amely a nők számára általánosságban megállapította a 8 órás munkanapot. Ez a törvény rövid fönnállás után ismét hatályon kívül helyezett egy törvényszék ítélete folytán, mert a törvény az alkotmányba ütközik. A munkásszervezetek megfélembítették ezt az ítéletet és a legfőbb bíróságig akarnak fölmenni, hogy más ítéletet kapjanak.

SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY.

Az anyaság biztosítása Svédországban. Az anyaság biztosításának rendszeresítése Svédországban ismét közelebb jutott a megvalósítás stadiumához. Az országgyűlés által az előmunkálatok elvégzésére kiküldött bizottság befejezte vizsgálatait és közzétett egy törvényjavaslatot az anyaság biztosításáról. Mint a »Frauenbewegung« közli, a javaslat csak az iparban alkalmazott nőknek kíván anyaság esetében támogatást nyújtani. Fizetendő lesz ez azon időben, melyben a nők a svéd kiskorúsági törvény szerint ipari munkával nem foglalkozhatnak, azonkívül egy szoptatási jutalom ki fizetése is tervbe van véve. A biztosítás kötelező minden az iparban működő nőre, kivéve azokat, kik a 15. életévüket még nem érték el és azokat, kik az 51. életévüket már túlhaladták. A havi járulék a mi pénzünk szerint körülbelül 36 fillér, ennek kétharmadát fizeti a munkásnő, $\frac{1}{3}$ -át a munkaadó. A szükségelt többletet az állam fedezi. Segélyezésre jogosult azon munkásnő, ki lebetegedése előtt legalább 180 napig megszakítás nélkül biztosítva volt. Jogosult a munkásnő segélyezésre akkor is, ha az ipari üzemben 90 napig még nem működött, de a 180 napi várakozási idő a biztosítás kezdetétől már eltelt. Levonandók azonban ilyenkor a be nem fizetett járulékok azon naptól kezdve, midőn a munkát abba hagyta, a lebetegedés idejéig. Az ipari munkásnők kötelező biztosításán kívül a szakértők javaslatba hozták oly betegsegélyező pénztárak által eszközözendő támogatást is, melyek törvényesen be vannak jegyezve és gyermekágyasoknak a lebetegedés után négy hétig a betegsegélynek megfelelő összeget fizetnek ki. A törvényjavaslat indokolásából kitűnik, hogy az anyasági biztosítást azért akarják kezdetben az iparban működő nők körére szorítani, hogy a biztosítás kivitele megkönnyítessék. Továbbá mindenekelőtt azon munkásnőkre kell tekintettel lenni, kiknek a törvény lebetegedésük után munkamegszakítást ír elő. De idővel az anyagilag gyenge női népesség mind szélesebb rétegeit akarják a biztosítás kereteibe bevonni.

Az ipari higanymérgezésről igen érdekes tanulmányt közölt dr. Teleky a szociális orvostan magántanára Bécsben. A tanulmányt saját vizsgálatai alapján készítette és első sorban tárgyalja a higanymérgezések klinikai tüneteit, továbbá a higanymérgezések fellépését a különböző iparágakban és végül azokról az iparágakról is tesz említést, melyeknél ma a higanymérgezés veszedelme első sorban megfigyelendő. E szempontból legfontosabb a higanyprodukciónál. Dr. Teleky

Idriában, hol Ausztriában a legtöbb higanyt termelik, részletes technikai és orvosi vizsgálatokat végzett, melyek alapján leírja, mi módon nyerik az érczet, miközben részletesen foglalkozik a veszedelmes termelési eljárásokkal. Röviden tárgyalva Idria lakosságának közegészségügyi viszonyait, megállapítja, hogy a lakosság igen nagy számban szenved tuberkulózisban, hogy az idriai munkásságnál a betegek és a megbetegedések száma feltűnően magas, még akkor, ha a higanymérgezők kimutatott eseteit leszámítjuk és hogy a halálozási arányszám általában és különösen a tuberkulózisban elhaltak száma feltűnően magas. A higanymérgezők száma a bányákban a statisztika hiányai miatt pontosan meg nem állapítható; mindenesetre javulnának az állapotok, ha modern mosdó- és fürdőhelyiségeket, öltözőket s kielégítő szellőztetést rendeznének be. Kétségtelenül javultak már a viszonyok, 1904-ben a higanymérgezők száma oly alacsony, mint azelőtt soha sem volt, dacára annak, hogy a termelés nagyobb, mint aminő volt az egész 19-ik században. Szerző az összes középsúlyos és súlyos eseteket maga átvizsgálta. A vizsgálatok eredményképen megállapítja, hogy fiatal munkások csak ritkán szenvednek higanymérgezésben. Ennek oka egyrészt, hogy a bánya kevésbé veszedelmes részein dolgoznak, másrészt mert bizonyos ideig tart, míg annyi higany jut a testbe, hogy chronikus megbetegedést okozzon. Az idősebbek között található súlyos betegségi esetek nagy száma arra vezethető vissza, hogy a higanymérgezés súlyos tünetei az aggkorban már nem fejlődnek vissza és a viszonyok régebben olyanok voltak, hogy inkább keletkeztek súlyos mérgezési esetek. Ha ily súlyos megbetegedések ma már ritkábbak is, a könnyen megbetegedettek nagy száma, kik nem kénytelenek munkájukat félbeszakítani, mutatja, hogy még sok javítás szükséges. Bizonyítja ezt az is, hogy ritkán kerül ki munkás a higanymérgezés és csaknem mindegyik többször betegszik meg könnyű és gyorsan muló higanymérgezésben.

Ezekután a nyúlszörnyirást és a kalapipart említi meg, hol is a higanytartalmú áztató folyadék kárt okozhat. Teleky szerint a viszonyok ez irányban határozottan javultak, mit egyéb momentumokon kívül különösen annak tud be, hogy sok eddig kézzel végzett munkát géppel végeznek. Ezért nem készítik többé a nemezt a kisiparban, hanem csak gyárakban. Szerepet játszanak itt a javult higiénikus viszonyok is. Ha a betegek száma a korábbi időkhöz képest csökkent is, még mindig magas és emellett úgy látszik, hogy a kalapiparban fellépő higanymérgezési esetek súlyosabbak, mint az egyéb iparágakban fellépő ilyenemű betegségi esetek. Ez még a legjobban berendezett gyárakban is így van. Azonban mindig csak több évi munka után lép fel mérgezés. Teleky szerint a legtöbb veszedelemnek vannak kitéve a nemez-munkásnők

Higanymérgezés keletkezhetik a két említett iparágon kívül még a tükörkészítésnél (ezt ma már csaknem kiszorította az ezüstözött tükrök gyártása), a tűznél való aranyozásnál, melyet ma csak akkor alkalmaznak, ha különösen tartós aranyozásra van szükség, az arany és ezüst nyeresénél, mely processusoknál ma már rendszerint más módszerek használatosak, izzó- és röntgenlámpák, légsúlymérők, hőmérők és villamos elemek készítésénél. Az előbb említett üzemeknél ma már többnyire higanymentes eljárásokat használnak, míg az utóbb említett gyártási ágak csak az utolsó évtizedekben terjedtek el. Azután szerző a higanymérgezés ritkább eseteit tárgyalja röviden. Összefoglalásképpen szerző megállapítja, hogy az utolsó században a higanymérgezők száma csökkent, mit nem annyira iparegészségügyi intézkedések, mint technikai átalakulások okoztak, melyeket ugyan a tükörkészítésnél az iparegészségügyi rendszabályok nagyban elősegítettek.

Az ipari ezüst-megbetegedés. Dr. Kölsch, bajor országos iparegészségügyi orvos (Landesgewerbearzt) az ipari ezüstmegbetegedés két esetét figyelte meg, amely eseteket az előidéző okok teszik különösen figyelemre méltókká. Fémes ezüstnek minimális mennyiségeit szívták be a munkahelyiség porából, vagy pedig az ezüsstel bepiszkolt ujjak útján jutott az ártó anyag a szervezetbe. Ilyenemű eseteket mindeddig sehohsem tapasztaltak. Két ezüstlemezvágó nőnél, kik közül az egyik 14, a másik 26 éve dolgozik ezen iparban, a fedetlen testrészek bőre és a látható nyálkahártyák intenzív ezüstszerű festenyettséget mutattak. A fedett testrészek bőre az egyiknél kissé szürkésen, a másikon pedig intenzíve el volt színesedve. Mindkettő karcsú testalkatú nő, vékony, érzékeny bőrrel és világosszöke-vörös hajjal. Mindketten munkájuk első évében sápkórban betegedtek meg és egy-két évvel később mindketten tapasztalták, hogy különösen az arcbőrük lassanként szürke és fémfényű lesz. A munkaterem külön-

böző részeiben összegyűjtött por vizsgálata 1 gramm porban 0 0003 ezüstöt mutatott ki. A munkásnők mosdóvizének vizsgálatánál ezüstnek nyomain sem voltak kimutathatók. Azon feltűnő jelenséget, hogy sok más ugyanoly feltételek mellett dolgozó munkásnőnél egyetlen egy hasonló eset sem volt kimutatható, arra vezetnek vissza, hogy a szőke nők különösen hajlamosak a megbetegedésre. A sápkór is, melyen a két munkásnő átesett, elősegíthette e betegség keletkezését.

Hivatásos betegségek Angliában 1911-ben. A »Board of Trade Labour Gazette« jelentése szerint 1911-ben Angliában 669 ólommérgezési eset fordult elő, vagyis 164-gyel több, mint az előző évben és 79-cel több, mint az 1907—11-ig terjedő öt év átlagában. Az ólommérgezések által okozott halálesetek száma az 1910. évi 38-ról (a megbetegedések 7·5%-a) 1911-ben 37-re (a megbetegedések 5·5%-a) esett. Ezen gyári és műhelyi munkásoknál előfordult ólommérgezési esetekhez járul még 263 ólommérgezési eset, mely szobafestőket és ólomöntőket ért és mely esetek közül 48 halálos kimenetelű volt, ami az előző év tudósítási időszakához képest 31 megbetegedési és 13 haláleseti többletet jelent. Összesen 73 női munkást és 596 férfimunkást ért ólommérgezés; a halálozási arányszám előbbieknél 1·4, utóbbiaknál 6·0 volt. Az összes — 669 — ólommérgezési esetekből 104 (5 halálesettel) a kocsigyártóiparban, 92 (1 halálesettel) a porcellán- és fazekasiparban, 56 (1 halálesettel) a festékekkel dolgozó iparban, 48 (2 halálesettel) fémolvasztókban, 24 (2 halálesettel) villamos akkumulátorok készítésénél, 21 (0 halálesettel) festékgyártásnál, 18 (2 halálesettel) fémek cinnezésénél, 12 (0 halálozás) hengerelt bádóg és ólomcsövek gyártásánál, 5 (0 halálozás) az üvegvágó és csiszolóiparban, 1 (0 halálozás) a könyomóiparban és 153 (8 halálozás) más iparágakban fordult elő. Higanymérgezés és arzénmérgezés ezen évben 22 esetben (az előző év 17 esetével szemben) jelentettek, melyek közül csak egy volt halálos (arzénmérgezés). A higanymérgezések közül 2 eset barométer- és thermométerkészítésnél, 3 szücsöknél és 7 más iparágakban fordult elő. 1911-ben foszformérgezés egyáltalában nem fordult elő. 7 arzénmérgezési eset fordult elő festékgyártásnál és arzén előállításánál és 3 (1 halálesettel) más ipari ágakban. Az 1911-ben jelentett 64 anthrax-eset közül (+13 az előző évhez képest) 35 (10 halálesettel) a gyapjuosztályozóknál, 8 (1 halálesettel) a lószőriparban és 20 (0 halálozás) a bőröket osztályozóknál és bőrkereskedésnél és egy eset (0 halálozás) más iparágakban fordult elő.

Iparhygiénikus továbbképző tanfolyam. A frankfurti iparhygiénikus intézet a városi hatósággal együtt, az idén is iparhygiénikus továbbképző tanfolyamot tart. A tanfolyam szeptember 23-ától október 5-éig tart. Az előadások tárgysorozata a következő:

1. *Általános előadások:* Friedländer: Simulatio balesetes sérülteknél. Hartmann, Berlin: Az iparhygiénikus törekvések jelentősége az iparban. Mansfeld, Frankfurt: Ipartelepek engedélyezése. Meesmann, Mainz: Szakvélemények baleseteknél. Dr. Propping: Röntgendiagnostika. Roth, Potsdamm: Ipari telepek lakóinak védelme.

2. *Balesetgyógyítás:* Dr. Raecke: Traumaticus psychosisok és neurosisok. Dr. Schwenkenbecher: Trauma és belbajok. Dr. Wolff: Sérülések.

A balesetgyógyításról szóló előadások helyett a tanfolyam technikai előképzettséggel bíró részvevői a következő előadásokat hallgatják: Dr. Fischer, Berlin: A por eltávolítása. Ugyanaz: A zinktelepek hygiénéje. Hartmann, Berlin: A balesetelhárítás elvei és haladása.

3. *Ipari hygiéne.* Dr. Blum: Ólommérgezés. Dr. Curschmann: Anilismus. Dr. Floret, Elberfeld: A gyári orvos feladatai. Dr. Hertheimer: A bőr ipari megbetegedései. Dr. Lehmann: Az iparhygiénikus kísérleti vizsgálatok methodikája. Ugyanaz: Ártalmas gyári gázok. Ugyanaz: Fémmérgek (kivéve az ólmot). Ugyanaz: Fizikális ártalmak. Dr. Neisser: Ipari üzem és infectio. Ugyanaz: Füst és korom. Dr. Rebentisch, Offenbach: Ipari lépfene. Dr. Schnaudigel: A szem ipari megbetegedései. Dr. Spiess: Az orr és torok ipari megbetegedései. Dr. Voss: A fül ipari megbetegedései. Tervbe van véve végül az iparhygiénikus intézet, a városi egészségügyi intézet, a »Georg—Speyer« ház, a biológus intézet, a sachsenhauseni városi kórház, a városi tisztító medence, a személtető telep, az ipari jóléti intézetek (Griesheim elektron, höchsti festékgyárak) és a Senckenberg múzeum megtekintése.

A szociális orvostan tanszéke Giessenben. A hesseni kormány a giesseni egyetemen engedélyezte a szociális orvostan tanszékének felállítását.

Ezen tanszékekkel kapcsolatosan egy balesetkórházat létesítenek, mely célra egy társaság alakult. A serfőző- és maláta-ipartársulat, amely építő-iparszövetkezet, a fuvarozó ipartársulat, a hesseni mezőgazdasági és erdészeti szövetkezet, Giessen városa és a giesseni betegsegélyző pénztár már bejelentették belépésüket a társaságba, miáltal a balesetkórház megalakítása biztosítva van. Néhány más ipartestület is kilátásba helyezte belépését.

Tuberkulózis vándormúzeum. A thüringiai országos biztosító intézet Weimarban egy tuberkulózis vándormúzeumot létesített, melylyel 30 thüringiai várost fog meglátogatni. A múzeum célja a közönség, különösen pedig a munkásság felvilágosítása a tuberkulózis keletkezéséről, különféle betegségi formáiról, elterjedéséről, gyógyításáról és elkerüléséről, hogy ama nagy veszélyt, melylyel minden családot fenyeget, felismerjék, de másrészt túl ne becsüljék. A múzeumot többek között be fogják mutatni Weimarban, Jénában, Gerában, Greizben, Sondershausenben, Hildburghausenben és számos más thüringiai városban.

A müncheni bajor munkásmúzeum nemrégén tette közzé az 1911. évről szóló 11-ik évi jelentését. A jelentés évében a múzeumnak 18.366 látogatója volt. A gyűjtemények céljára új épületet emeltek, amelyben a tuberkulózis-múzeumot és a csecsemővédelmi osztályt helyezték el. A drezdni nemzetközi higiéniai kiállításnak az »ember«-t magában foglaló terme egyes osztályainak másolatát is kiállítják legközelebb a múzeumban. A múzeum vezetősége a baleset elleni védekezés és a munkásvédelem gondolatának terjesztésére szociáltechnikai előadásokat tartott. Ezekben az előadás tárgyát nemcsak vetített képekkel magyarázták, hanem gépekkel is dolgoztak és így mutatták be az alkalmazott védelmi szabályokat gyakorlatilag.

A rajnai tartomány biztosító intézete a betegápolás előmozdítására 1912. évi költségvetésébe 100.000 márkát vett fel. Már az 1911. évben 140 betegség- és baleseti ápolóhely nyert támogatást. Nagy erővel folyik a tuberkulózis-gondozóhelyek szervezése is. A járási hatóságokat ezek szervezése tekintetében a biztosító intézet minden erejével támogatja.

Törvényes absinthtilalom Franciaországban. A francia senatus hozzájárult azon törvényjavaslathoz, mely az absinthtartalmú üdítő és alkoholos italok előállítását és eladását tiltja. Faill előadó a június 7.-iki ülésen megegyezően rámutatott az absinthszenvedély szomorú következményeire. Az 1908. évi pénzügyi törvény által kirótt nagy adó dacára az absinth fogyasztása, mely 1909-ben átmenetileg csökkent ugyan, 1910 és 11-ben 172.116 és 230.000 hl.-re emelkedett. Belgiumban, Hollandiában és Schweizban újabban ismét életbe lépett az absinthtilalom. Újabb bizonyítéka annak, hogy a szeszés italok magasabb megadóztatása az alkoholizmus leküzdése szempontjából teljesen értéktelen. Az ivó ember csak az alkoholnak euphorikus hatását keresi és az erre szükséges alkoholmennyiségről le nem mond még más irányú nagyfokú nélkülözések árán sem.

...	JOGGYAKORLAT	...
-----	---------------------	-----

BETEGSEGÉLYEZÉS.

Gyógyászati segédeszköz árának megtérítése.

A budapesti munkásbiztosítási választott bíróság 1912. Bet. I. 13/2. sz. ítélete.

Ítélet: A bíróság kötelezi az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztárt, hogy G. Gy. cipészsegéd igénylőnek az 1911 február hó 24-től kezdve betegsegélyezés alapját képezett betegségből folyólag szükséges múltbéli árának megtérítéseül 98 koronát fizessen.

Indokolás: Igénylő 1911. évi február hó 24-étől július hó 10-éig a B. P. E. kórházában ápolgatott jobboldali térdizületi tuberkulózis betegség miatt. A nevezett kórház adatközlése szerint igénylő az intézet elhagyásakor teljesen munkaképtelen volt s ilyen állapotában a kórházi orvosok tanácsára azért ment szülőfalujába, hogy a később szükségesnek mutatkozó műtét esetére megerősödjék.

A B-i Kerületi Munkásbiztosító Pénztár igénylőnek ezt a betegségeit segélyezés alapjául elfogadván, az előbb említett kórházi ápolgatás költségeit viselte,

ezenkívül annak 137 napi tartamára féltáppénzzel egyenértékű családi segélyt is adott; továbbá igénylő ezenfelül kapott a pénztártól 1911 július hó 11-től 13-áig terjedő időre táppénzt, ami által a törvényszerű 140 napi betegsegélyezés iránti igény kimerített. A pénztár külön alapjának terhére igénylő részére 1911 július hó 14-től augusztus hó 24-éig terjedt 42 napra még táppénzt folyósított. E rendkívüli segély élvezete közben 1911 augusztus hó 22-én igénylő a Sz. I. kórházba vétetett fel s ott 1911. évi október hó 30-áig ápoltatván, augusztus hó 31-én jobb alsó végtagját művileg csonkolták. Igénylő a kórházból kikerülése után 1911. évi október hó 31-én bejelentést tett múltára, melynek megadása a pénztári orvos véleménye szerint sürgősen szükségesnek mutatkozott. A B-i Kerületi Munkásbiztosító Pénztár igazgatósága azonban ezt az igényt nem találta teljesíthetőnek abból az álláspontból, hogy a 20 heti törvényes segélyezési időtartamon túl szükségessé vált műtét folyamatát képező segély szolgáltatása a pénztárt nem terheli, mert bárminemű segély csak a megbetegedéstől számított első 20 héten belül nyújtható.

Igénylő e határozat ellen a törvényes határidőn belül felebbezéssel élt utalással arra, hogy a pénztári alapszabályok értelmében a segélyezés egy évig adható.

II. A tárgyaláson igénylő becsatolt egy nyugtázott számlát arról, hogy F. műszerész cég részére 1912 január havában 98 korona vételárért egy múltat készített és szállított. Felebbezési kérelmét odamódosította, hogy részére ez a 98 korona téríttessék meg.

Dr. G. E. mütő birói orvosszakértő megállapította, hogy igénylőn magas combból csonkolást végeztek s az elég rövid csonkra művégtag alkalmazása szükséges volt, mert enélkül csak mankóra támaszkodva járhatna. Az igénylő által használt művégtag céljának megfelel és vételára normális, sőt jutányosnak mondható.

A bíróság a perbeli tényállásból megállapította, hogy az igénylő jobb lábának csonkolását szükségessé tett, betegségből folyólag a törvényes betegsegélyezésre igénylő igényjogosultsággal bírt és ez alapon a pénztártól 20 heti rendes és további hat heti rendkívüli segélyt kapott. A kórházi ápoltatás és táppénz iránti igények mellett azonban a szükséges gyógyászati segédeszköz iránti igény a törvény 50. §-ának 2. pontja értelmében függetlenül fennáll; az igénylő által beszerzett múlt pedig olyan gyógyászati segédeszköz, amely a segélyezés alapját képezett betegség folyamatoként vált szükségessé s amelyet céljánál és rendeltetésénél fogva az igénylőre nézve nélkülözhetetlen, szükséges gyógyászati segédeszköznek kellett minősíteni, mert e múltbal igénylő megfelelőleg tud járni és mozogni, annak segélyével keresőképes, a kérdéses múlt nélkül pedig legfeljebb mankóra támaszkodva járhatna, amelynek használata azonban őt a munkaszerzésben és keresetében hátráltatná s mindenestre kevésbé felelne meg az elvesztett láb pótlása iránti rendeltetésének, mint a tökéletesebb szerkezetű múlt.

A bíróság ezek után elegendő alapot látott annak megállapítására is, hogy igénylőnek betegsége már 20 heti betegsegélyezési idő eltelte előtt olyan természetű volt, hogy annak következtében a mütét foganatosítása mellőzhetetlenül szükségessé vált és igénylő kellő erőállapota esetén ez a mütét a betegsegélyezési idő lejárta előtt foganatosítható lett volna. Világosan kitűnik ez a P. E. adatközléséből, mely szerint jobboldali térdizületi tuberkulózis gyógyulása 1911 július hó 10-éig, a kórházból elbocsájtása idejéig be nem következett s a mütét már ezen időpontot megelőzőleg is szükségesnek találtatott: annak végrehajtása csupán elhalasztatott abból a célból, hogy a beteg orvosi tanácsra szülőfalujában a mütétre megerősödjék. A mütét és az azzal kapcsolatos gyógyászati segédeszköz iránti igényjogosultság tehát a jelen esetben a 20 heti betegsegélyezési időtartamán belül is már fennállott és illetve esedékessé vált. Az ügy ilyen állásában nem döntő körülmény az, hogy igénylőn a mütét a 20 heti betegsegélyezési időtartamán túl hajtatott végre. Mert a betegsegély iránti igényjogosultság megítélésénél nem az illető segély tényleges kiszolgáltatásának ideje a mértékadó, hanem az az időpont, amikor az illető segély esedékessé válik.

Habár tehát helyes is a pénztári határozatnak a törvény 50. §-a 2. pontján alapuló az az álláspontja, hogy a gyógyszerek és gyógyászati segédeszközök iránti igény is csak 20 hétre terjed, ebben az esetben azt kellett megállapítani, hogy igénylő olyan gyógyászati segédeszköz szolgáltatását kéri, amelyre vonatkozó igénye már a megbetegedéstől számított 20 heti betegsegélyezés idején belül is érvényesíthető lett volna és illetve a betegség természeténél fogva a

kérdésszerű igény már akkor is fennállott. Ez az álláspont a jelen esetben annál is inkább megokolt, mert a pénztár igénylőnek még további hat heti betegsegélyezési igényjogosultságát is elismerte és igénylő e hat heti idő eltelté előtt vétette fel magát kórházba a műtét foganatosítása céljából. S a kórházba felvétel időpontját pedig olybá kell venni, mint amikor a múltáb iránti igény már megnyílt; mert nem is az igénylőtől függött az a körülmény, hogy rajta a műtétet mely napon hajtották végre s az esetleg már a felvétel napján is végrehajthatott volna. A múltáb iránti igény beszerzése időpontjául tehát nem lehet a műtét foganatosításának napját tekinteni, hanem azt az időt, amikor a betegség természeténél és előrehaladottságánál fogva a műtét foganatosításának szüksége felmerült, vagy legkedvezőtlenebb esetben is amikor igénylő magát a műtét foganatosítása céljából felvétette. Ilyen értelmezés mellett pedig igénylőnek a múltáb iránti igényjogosultsága már az alapszabályszerű segélyeztetés idején belül fennállott és az elévülési határidőn belül érvényesíthetővé vált.

Tekintve, hogy bírói orvosszakértő véleménye szerint az igénylő által beszerzett múltáb céljának megfelel és vételára tényleges értékével arányos, az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztárt a törvény 50. §-a 2. pontján alapuló kötelezettsége alapján a múltáb vételárának megtérítésére kötelezni kellett, mert a pénztári szolgáltatás megtagadása után igénylő a múltábat a célnak megfelelő egyszerű kivitelben a pénztár terhére és költségére beszerezni jogosítva volt s természetbeni szolgáltatás helyébe a múltáb elkészíttetése után a pénztárnak a vételár megtérítése iránti kötelezettsége lépett.

BALESETBIZTOSÍTÁS.

Az üzemi baleset fogalmához.

I.

A birodalmi biztosítási hivatal 1911. május 27-én kelt I. a. 1.602/11. sz. ítélete.

Ítélet. Az ítélkező tanács az igényt megállapítja.

Indokolás. Az ítélkező tanácsnak nem volt oka arra, hogy elvileg állást foglaljon abban a kérdésben, vajjon a tengeri halászoknak a fókák vadászására irányuló tevékenysége biztosítási kötelezettség alá esik-e. Mert az adott viszonyok között a lövés, melyet igénylő a fókán ejtett, a tengereni halászati üzemhez — mely mindenestre biztosításra kötelezett — tartozónak tekintendő. A halászbárka legénysége ugyanis észrevette a fókát, melyet — minthogy a halakat elrabolni próbálta — igénylő leteríteni igyekezett. Ebben a tényben van meg az összefüggés az üzem és a lövés által igénylőt ért baleset között. Természetesen nem lehetne balesetről szó, ha igénylő vadászati szenvedélyből lőtt volna fókára.

II.

A birodalmi biztosítási hivatal 1911. április 21-én kelt I. a. 795/11. sz. ítélete

Ítélet. Az ítélkező tanács az igényt megállapítja.

Indokolás. Igénylő — midőn a munkaszünet közben elfogyasztott ebéd után — a földszinten levő műhelybe visszament, elcsúszott és megsérült. Tény, hogy a baleset nem az üzemi munka közben történt, hanem egy oly útnál, mely első sorban igénylő érdekeit kívánta kielégíteni. Az ítélkező tanács a most említett körülmény dacára megállapította az üzemi baleset felforgását. Szűk viszonyok mellett — mint a szóban forgó esetben is — az üzem nem kizárólag az üzem céljaira szolgáló helyiségben, hanem a többi helyiségben is folyik. Nem lehet tehát az üzem helyét bizonyos helyiségekre korlátozni, hanem azt kellően megállapítani, hogy a baleset az üzem veszélyességi körében történt.

III.

A birodalmi biztosítási hivatal 1911. május 4-én kelt I. a. 9.764/910. számú ítélete.

Ítélet. Az ítélkező tanács az igényt megállapítja.

Indokolás. X gyár, melyben igénylő mint üzemvezető állott alkalmazásban, árvíz alá került. Igénylő a mentésben részt vett és a gyár igazgatója utasította, hogy hozzon a közeli helyiségből egy csónakot a mentés céljaira s azután várja

be utasításait. Igénylő a csónakot elhozta és anélkül, hogy bevárta volna a további utasításokat, a gyárba ment, hogy az üzleti könyveket megmentse. Az ítélkező tanács a baleset üzemi jellegét megállapította. A baleset ugyan nem az üzem helyén történt, hanem az üzem helyére való csónakuton. Ámde igénylő már az üzemben tevékenykedett, midőn felebbvalója utasításához képest csónakot hozott és nem lépett ki az üzemből azzal, hogy utasítás ellenére, illetve utasítás nélkül az üzleti könyvek mentésére indult. Az igénylő ugyan elhamarkodottan cselekedett, de a szándékos balesetokozás ismérvei fel nem találhatók.

ORVOSI VÉLEMÉNYEK.

Baleset és tüdőlob közötti összefüggés.*)

Írta: dr. Parassin.

Néhai V. Gy. 45 éves kőművessegéd állítólag 1911. évi április hó 3-án egy visegrádi-utcai építkezésnél homokkal megrakott talpigát tolt az állványon. Egy kavicsban megbotlott, lezuhant és sérüléseket szenvedett, ott a helyszínen nem szólt senkinek, de este nejeének elmondta balesete történetét, és jelezte, hogy bal oldalát ütötte meg súlyosan. Neje akkor borogatásokat rakott a fájlalt testfelületre. Nem tulajdonított azonban jelentőséget bajának a sérült és orvosi segítséget nem is akart igénybe venni, csupán pár nap múlva, amikor állapota kezdett súlyossá válni, hivatott neje hozzá orvost. Dr. B. L. kezelte őt április 12-ig, egészen az ekkor bekövetkezett haláláig. Kijelentésének 8-ik rovatában dr. B. ezt írja: »nevezett 1911 április 12-én hirtelen a balesettel összefüggésbe nem hozható halálnemmel meghalt. Boncolás elrendelve. Contusio thoracis lat. sin.« A boncolás megtörténvén 1911 április 17-én annak véleménye a következő: »Vizsgált egyén természetes úton rostonyás tüdőlobban halt el; a fején talált csekély zúzódás a halállal oki összefüggésben nem áll s a halál előtt 2—3 nappal keletkezhetett.«

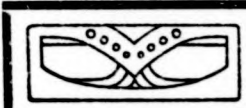
A kezelőorvosi bizonylat és a boncjegyzőkönyv egyaránt igazolják az állítólagos baleset megtörténtét. Amaz jelzi a bal mellkasféli zúzódását, emez a fejen talált traumatikus eredetű elváltozásokat. A boncjegyzőkönyv ugyan 2—3 naposnak jelzi a zúzódás keletkezését a halál előtt, de tekintve, hogy a boncolás a halál beállta után csak 5 nap múlva végeztetett, a sérülés keletkezési idejének pontos meghatározását az ily idő alatt feltétlenül jelentkező rothadási jelenségek zavarhatták. Épen ezért a talált sérülési nyomok keletkezésének ideje megfelelhet a sérülés időpontjának. Az összefüggésre vonatkozólag a kezelőorvos tagadó véleményt ad ugyan, mert szerinte »hirtelen« halálnemmel halt el a sérült, kijelentése azonban különösebb horderővel nem birhat az összefüggés kizárására. Tudva azt, hogy rostonyás tüdőlob mellett gyakran áll be szivbénulás folytán ilyen »hirtelen halál«, annak beállta már most magyarázhatóvá válik. Az iratokból kétségtelenül megállapítható a baleset megtörténte, a kérdés most már csak az marad, vajjon az utána fellépő és csak a boncolásnál kórismézett rostonyás tüdőlob lehetett-e a baleset következménye? Erre a kérdésre az orvostudomány mai álláspontja szerint határozottan igennel felelhetünk. A mellkas zúzódásainak egész sorát ismerteti az irodalom, amikor a traumával kapcsolatosan kóros elváltozások, folyamatok vették kezdetüket. A mellhártyák gyulladása, mellkasizzadmányok fejlődése, a tüdőgyulladásnak különböző alakjai, sőt a szivburok gyulladásai is ismert és többszörösen megerősített jelenségek. A tüdőgyulladásnak traumatikus alapon fejlődő alakjai lehetnek hurutosak és rostonyások is. A rostonyás vagy cruppos gyulladás, melyet ma pneumococcus fertőzésből eredőnek tartunk, ilyen fertőzés társulásával traumatikus alapon igenis szintén kifejlődhetik. És ha kifejlődik, miben sem különbözik a spontán eredésű kóralaktól; sőt mint Stern, aki a kérdéssel a tudományban tüzetesen foglalkozott, kijelenti, a tüdő-sérüléseihez társuló tüdőgyulladások klinikai lefolyásukban teljesen tipikus kruppos alakokként folyhatnak le. Ami nehézséget okozhat a sérülés és a tüdőgyulladás közötti oki összefüggés megítélésével, az az időbeli összeesés kritériuma. Amíg Stern azt vallja, hogy a baleset és a tüdőgyulladás fellépése között csak néhány óra, de legföljebb 4 napi idő telhetik el, más vizsgálatok már magyaráznak traumából eredő gyulladásokat hosszabb idő után is, bár a tudományban ma

*) Az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár balesetvizsgáló orvosi szakosztályáról. Vezető: dr. Lévai József, műtő, sebész-főorvos.

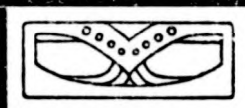
általában Stern nézete uralkodik. Jelen esetben úgyszólván rögtön lépett fel, tudományosan kifejezve alig néhány óra múlva jelentkezett a tüdőlob, ami már egyedül alapot ad az összefüggés felvételére. Ha hozzávesszük még azt is, hogy egynémely adat szerint a 45 éves egyén alkoholfogyasztó is volt, tehát bizonyos mértékben a szervezeti ellenállását illetőleg gyengébbnek volt mondható, akkor még inkább tolul előtérbe az összefüggés lehetősége.

Az Országos Munkásbetegsegélyező és Balesetbiztosító Pénztár orvosi osztálya a következő véleményt adta: Az eset körülményei és a tudomány megvilágításai kétségtelenné teszik V. Gy. balesete, betegsége és halála között az oki összefüggést. Az őt ért, mellkasán és fején látható nyomokat is hagyó, trauma egy tüdőgyulladást váltott ki nála, mely már alig néhány órával balesete után tünetekkel jelentkezett és fertőzés társulásával a tüdőgyulladás ama legsúlyosabb alakját öltötte magára, mely a már nem fiatal és alkoholtól is megviselt egyént rövid idő alatt elpusztította.

Ezen vélemény alapján az Országos Pénztár igazgatósága a hozzátartozóknak a járadékot megítélte.

SZAKIRODALOM.

L. Lewin: Obergutachten über Unfallvergiftungen. (Verl. Veit u. Comp. 1912.)

A szociális biztosítás kiterjedése, vagy közel jövőben várható kiterjesztése a munkásbiztosítási judikaturában az ipari, illetőleg üzemi (baleseti) mérgezésekre, gyakorlati életben a véleményezés számára nem csekély nehézségeket rejteget. A szervezet normális chemizmusa — még inkább ennek kóros viszonyok közt való megváltozottsága — annyi variációt nyújt fiziologiás és pathologiás szempontból, hogy mindezek még a legraffináltabb experimentumban sem válhatnak érzékelhetővé. A chemiai technika mai kolosszális haladása, a milliónyi chemiai befolyásnak kitett munkásorganizmussal minden lehető biochemiás és pathochemiás kombinációt felülmúló cserefolyamatokat, energianyilvánulásokat végeztet, amelyeknek felismerésére és mérlegelésére nem elegendő a toxicologia mai ismerete.

Nagyszerű és új terrenum, ahol a kutatásnak, megfigyelésnek számos alkalom kínálkozik. A gyakorlati élet mindezek mellett még a szociális igazságszolgáltatást, preventív intézkedéseket is megkívánja, a szociális biztosítás szempontjából pedig azt, hogy a mai toxicologia segítségével meganalizált kép az ipari élet miliójében úgy találja meg helyét és a kérdéses mérgezéssel addig a pontig tisztázódjék, míg vagy a teljes igazság vagy a szociális judikatura részére megkívánt kellő valószínűség ki nem derült.

Nálunk az ipari (üzemi) mérgezések kártalanításáért folyó szociális küzdelem jelenleg vívja győzelemre hivatott harcát. Alapos, becsületes orvosi és elsőrangú chemiai, valamint toxicologiai tudás nélkül, szociális érzés és szociális ismeret híján lelkiismeretlen sablonmunkává sülyedne mindazon működés, amelynek ítéletétől függ első sorban egy tömeg, az emberi társadalom szükségleteiért küzdő, életét veszélyeztető, e küzdelemben károsodott ember, vagy családfenntartójától megfosztott család sorsa.

Lewin munkája szép gyűjteménye a fenti szempontok alapján íródott véleményeknek, nézetünk szerint mintagyűjteménye a legkülönbözőbb klinice, tudományosan és szociális szempontból fontos mérgezéseknek. Dr. Turán Géza.

HUNGÁRIA ÁLTALÁNOS BIZTOSÍTÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

BUDAPEST, IV., Károly-körut 2. ■ Részvénytőke: 6,000.000 korona.
KARTELLEN KIVÜL köt tűz-, élet-, baleset-, betörés-, szavatosság-,
jég-, üveg- és állatbiztosításokat. — **TELEFON: 153-98. SZÁM.**

A szerkesztésért felelős: **KIS ADOLF.** — Főmunkatárs: **Dr. SASVÁRI JÓZSEF.**

Ideal

írógép

absolut látható irással.

Igen
célszerű
beteg-
pénz-
tárak
részére.

Vezérképviselet

SCHOTT H. ÉS DONNATH

ca. és kir. udvari szállítók
BUDAPEST, VI. KER., ANDRASSY-UT 53. SZ.

AEROLITH

KIS J. JENŐ

okl. mérnök szabadalma

Az „AEROLITH“

a modern építkezésnek *építőköve*,
mellyel nemcsak *gyorsan* és *olcsón*,
de az *egészségügyi* követelmények-
nek legmegfelelőbben lehet épít-
kezni.

Az „AEROLITH“.

falak szárazak, szellőztethetők és
kivül-belül bármely módon még
kiégetéssel is deszinficiálhatók.

Az „AEROLITH“

ezért kiválóan alkalmas kórházak,
iskolák, munkáslakások, műhelyek
stb. építésére.

Bővebb felvilágosítással készségesen szolgál

KIS J. JENŐ

okl. mérnök, építési vállalkozó, szab.
Aerolith-, cementárú- és
terracit-gyáros

Budapest, V., Pozsonyi-út 1.

„MATADOR“

RUGGYANTA ÉS

BALATAMŰVEK

RESZV.-TÁRS.

POZSONY-LIGETFALU.

*Műszaki ruggyanta-
árúk és balataszij-
gyártása.*

Kizárólag viszonteladókkal dolgozunk.

Vezérképviselet és raktár

BARTA GYŐZŐ

Budapest, VI., Dávid-utca 1/B.

»Hunnia« magyar géptömítő- anyag-gyár részv.-t.

BUDAPESTEN, V. kerület, Visegrádi-utca 17-ik szám.

GYÁRT: Mindennemű tömítőanyagokat, szivattyúk, compressorok,
valamint alacsony-, magasnyomású és túlhevített gőzgépekhez. =

Különl.: »Hunnia« magasnyomású tömítőlemez.

A magyar királyi államvasútak, állami,
kincstári és városi üzemek szállítója.

Hazai gyártmány!

GUGLER ÉS FORRAY

Budapest, V., Váci-út 162.

Szállít **acélöntvényeket**

minden célra, kiváló szívós és hólyagmentes minőségben,
KOVÁCSOLHATÓ LÁGYVASÖNTVÉNYVEKET
főleg tömeggyártási árút legjobb minőségben saját és beküldött minták
vagy rajzok után. **Mindennemű megmunkálások elfogadtatnak.**

SEMPERIT GUMMIWERKE

G. m. b. H. ■■ WIEN.

Automobil-, kocsi- és
motor-pneumatik
kocsikerék-gummi

Vezérképviselet és raktár:

SALZBERGER SAMU
VI. ker., Andrásy-út 20. szám.

Használjunk csak
Bagoly és Emte
írógépszalagot,

mert azok a legjobbak.

Minden írógépkereskedőnél kaphatók.

Müller Testvérek
vegyészeti gyár **BUDAPEST.**

KOVALD FEST, TISZTIT.

GYÁR és FŐÜZLET: VII. SZÖVETSÉG-U. 35-37.
BUDAPEST.

Gyűjtőtelepek a székesfőváros minden részén. || Képviseltek a vidék legtöbb városában.

TELEFON 58-45 és 128-13.

HIRMANN FERENC

FEMONTODE, RÉZ- ÉS ÉRCMŰÁRÚGYÁRA
BUDAPEST VII., CSÁNYI-U. 7-9.

KÉSZÍTEK mindennemű szerelvényeket, víz-, gőz-, légszesz- és fürdőberendezések részére. Szőlő- és pincegazdászati gépeket és eszközöket. Szivattyukat. Vasuti kocsi- és hajó-szerelvényeket. Kereskedelmi réz- és vas-súlyokat. Öntvényeket minden ötvözet szerint. Állandóan raktáron: vízvezeték szerelvények, kovácsolt és öntöttvas-csővek. Öntöttvas fürdőkádak és zománczott kiöntők. Egészségügyi berendezések. Fayence-árúk.

Aki igazán SZALÁMIT akar venni, jó és ízletes az kérjen

HERZ-SZALÁMIT

Ezen legjobb hírnévnek örvendő magyar szalámi a legtisztább kezelés mellett első rendű sertéshusból készül. Csak az a valódi Herz-féle szalámi, melynek rudja ólompecséttel van el- látható, a mire látva, melyen a úgy a rudakban, gyár védjegye mint a felvágott állapotban való bevásárlásnál ügyeljünk.

Herz Ármán Fial szalámigyár, Budapest.

MAGYAR TÖRLŐGUMMI

kapható minden papirkereskedésben

MAGYAR
RUGGYANTA-
ÁRÚGYÁR
RÉSZVÉNY-
TÁRSASÁG
BUDAPEST.

Magyar címer a
védjegye,
Magyar diák csak ezt
vegye!

„Daimler“

autogarage és javítóműhely.

Főtelep: IX., Páva-u. 10. Telefon 176—41 és 141—03.

Fióktelep: VI., Lehel-u. 8. Telefon 77—20. ○ ○ ○

Hivatalok, irodák, gyárak, üzle-
tek részére házhoz szállítunk és
hetenként pontosan tisztával felváltunk
hyg. tisztított

kölcsöntörülközőt

portörölőt, padlóruhát.

Külön vendéglői kölcsön-
fehérenemű osztály.

„A. B. C.“ EGYESÜLT FEHÉR-
NEMŰ KÖLCSÖNZŐ VÁLLALAT
VI., Eötvös-utca 30.

Telefon: 46—86.

TAURIL

MAGYAR MUNKÁS
MAGYAR MUNKÁJA

a legtökéletesebb TÖMITŐ LEMEZ

EXPORT AZ EGÉSZ VILÁGBA.
ÓVAKODJUNK UTÁNZATTÓL.

Tauril központi elárúsítási iroda:
Budapest, VI., Gyár-utca 26. sz.

Dr. PAJOR- szanatórium és vizgyógyintézet

BUDAPEST,
VAS-UTCA 17. SZ.

A POSTYÉNI ISZAP
FŐRAKTÁRA.

BUDAI MÁRIA-FORRÁS

természetes sulfatos ásványvíz.

Ivókúra hidegen vagy melegen.

INDIKÁLT: 1. Szív és véredények bajai-
nál, arteriosclerosisnál, asthmánál és agy-
vérterülődésnél unicum es specifikum. 2.
Gyomor-, bél-, máj- és epeutak bajainál.
3. Vese-, húgy- és ivarszervi bántalmak-
nál (húgycső, húgycsőtakár, vesefőveny, vese- és
húgyhomok és vesemedencelob eseteiben). 4. Pros-
tatabajoknál, méhbajoknál, köszvénynél,
(húgysavas diathesis, elhízásnál és cukroshúgy-
árnál. 5. Páratlan hatású gyermekhashajtó.
ELŐNYEI: 1. A vizeletet enyhén és biztosan fo-
kozza, szabályozza és tisztítja (nátrium nitri-
cum, magnesium sulfuricum és calciumchlorid tar-
talmánál fogva). 2. A bélműködést nagyobb te-
vékenységre serkenti. 3. Az étvágyat megle-
pően elősegíti. 4. Kevés szén-savat tartalmaz.

Continental Pneumatik

legjobb gyártmány kerékpárok, hin-
tók és automobilonok kerekei részére.

ÖSTERREICHISCH-
AMERIKANISCHE
GUMMIFABR. A.-G.

WIEN, XIII., BREITENSEE.

Raktár Budapesten:

DÉRY GYULÁNÁL,

VI. ker., Révay-utca 6. szám.

HIRSCH és FRANK

Budapest-salgótarjáni gépgyár és
vasöntő részvénytársulat. BUDA-
PEST, VI., ARÉNA-ÚT 132. sz.

□ Külön osztály: TÉGLAGYÁRI GÉPEK. □
Gyárt: FALITÉGLA- S CSERÉPSAJTÓKAT,
TÉGLAGYÁRTÓ- ÉS ANYAGMEGMUNKÁLÓ-
□ GÉPEKET, legújabb és legjobban bevált □
□ szerkezetekben. □

Elvállalja anyagvizsgálatok kivitelét és
TELJES TÉGLAGYARI TELEPEK LÉTESÍTÉSÉT

Tervek és költségvetések díjmentesen. □ ELSŐRANGÚ REPRUENCIÁK.

!! EGYEDÜLI MAGYAR GYÁRTMÁNY !!

ELSŐ MAGYAR FÉMTÖMLŐGYÁR RÉSZV.-TÁRS. (POZSONY—LIGETFALU)

Gyárt egyszerű, kettős és átfonott fémtömlőket acél, bronz, vörösréz és bármely más fémből viz, gőz, olaj, kőolaj és savak részére.

Vezérképviselő és raktár: **Barta Győző Budapest, VI. ker., Dávid-u. 1/B.**

TELEFONSZÁM 3—36.

TELEFONSZÁM 3—36.

Elszakíthatlan munkásöltöny

Orvosi boncköpeny
Orvosi rendelő kabát
Gyógyszerészköpeny
Vegyeszköpeny

GUTMANN J. ÉS TÁRSA

Budapest, Rákóczi-út 13.

Minta és árjegyek ingyen és bérmentve.

GARAY SAMU ÉS TÁRSA

sebészeti-, mű-, kötöszert- és villanygép-gyártók. **BUDAPEST, IV. Kossuth Lajos-utca 1. szám.**
(Ferenciek bazára). Gyár ugyanott az udvarban.

Budapest, IV. ker., Károly-körút 26. 1. em.
fogtechnikai és fogorvosi

műtermünkben készítünk (a gyökér eltávolítása nélkül is) természetű fogpótlásokat aranyban és (vulcanit) kautsukban szájpadlás nélküli fogpótlások, u. m. aranykoronák, csapos fogak és aranyhidak a legművészebb kivitelben. Továbbá arany, porcellán, cement és amalgam töméseket (plombák), foghuzás teljes érzéstelenítéssel.

Edelmann József dr. és Már Fay Arthur
egyet. orvos — fogorvos.

Rendelés 9—6-ig. ☐ Ünnepnapi 9—1-ig.
Mérsékelt árak! Lift Villamos megálló.

A fogfájás és a modern fogpótlás című, mindenkit érdeklő könyv most jelent meg dr. Edelmann és Már Fay fogorvosok tollából (IV., Károly-körút 26.) 10 fillér ellenében díjtalanul bárkinek megküldeték.

A budapesti és számos vidéki kerületi munkásbiztosító pénztár és betegsegélyező egyletek szerződéses szállítói ajánlják saját készítményű sérvekötő, haskötő, orthopädia-gépeiket; műlábak, műkezek, lábgépek, mellfűzők és összes egyéb betegápolási gyártmányaikat és orvosi műszereiket, valamint rendelő-intézeteknek szükséges vasbutor és egyéb berendezéseiket.

JUTÁNYOS GYÁRI ÁRAK!
Javításokat gyorsan és olcsón teljesítenek.
PÁRTOLJUK A MAGYAR IPART!

☐☐☐ KÖRUTI FÜRDŐ ☐☐☐

Budapest, VII., Erzsébet-körút 51. sz.

A főváros gócpontjában.

TISZTASÁGI- ÉS GYÓGYFÜRDŐ TELJESEN FELSZERELVE.

OSZTÁLYAI:

GŐZFÜRDŐ,
KAD ÉS
HULLAMUSZODA

VÍZGYÓGYINTÉZET,
FANGÓ ÉS
SZENSAVAS ÉS

SÓS FÜRDŐK.

Mind a 7 osztály télen és nyáron egyaránt teljes üzemben. Orvosi rendelés és felügyelet.

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁSVÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

TARTALOM:

CIKKEK:

DR. FERENCZI IMRE: Választójog és lakáscenzus	553
A MAGÁNALKALMAZOTTAK BIZTOSÍTÁSA NÉMETORSZÁGBAN	559
FÁY GYULA: Beiratkozás a földművesek nyugdíjába.....	565
TÖRVÉNYES RENDELKEZÉSEK AZ IPARI ÉS GYÁRI ALKALMAZOTTAK BALESET ELLENI VÉDELMÉRŐL	570

SZEMLE:

<i>Munkásbiztosítás</i>	565
A gazdasági gépeknél alkalmazott munkások biztosítása. — Biztosítási kötelezettség. — Kihágási bíráskodás. — Járulékfizetési kötelezettség. — Kórházi ápolási költség. — Az ipari mérgezések baleseti kártalanításának ügye. — Az Országos Pénztár és a munkásbiztosítási választott bíróság közigazgatási hatóság. — A Reichsversicherungsordnung magyar kiadása. — Az ausztriai német betegsegélyező pénztárak. — A német helyi pénztárak szövetsége. — Az angol orvosok harca a munkásbiztosítási törvény ellen.	
<i>Munkásvédelem</i>	570
Üzemi balesetek a távbeszélőüzemben. — A szabad szombat délután. — Munkáslakásokra — 200 millió. — A sütőmesterek és a munkásvédelem. — Famegmunkáló gépeknél baleset elleni védekezés. — Munkásvédelem a német gyarmatokon. — A nők éjjeli munkájának eltörlése Spanyolországban. — Svédországi új munkásvédelmi törvény. — Munkásvédelem és a bíróságok az Egyesült Államokban.	
<i>Szociális egészségügy</i>	577
Az anyaság biztosítása Svédországban. — Az ipari higanymérgezésről. — Az ipari ezüst-megbetegedés. — Hivatásos betegségek Angliában 1911-ben. — Iparhygiénikus továbbképző tanfolyam. — A szociális orvostan tanszéke Giessenben. — Tuberkulózis vándormúzeum. — A müncheni bajor munkásmúzeum. — A rajnai tartomány biztosító intézete. — Törvényes absinthtilalom Franciaországban.	
JOGGYAKORLAT	580
Betegsegélyezés. — Balesetbiztosítás. — Orvosi vélemények.	
SZAKIRODALOM	584
L. Lewin: Obergutachten über Unfallvergiftungen.	

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 20 korona. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, II. ker., Fő-utca 23. Telefon 93-99.

Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911.

Császárfürdő Budapesten.

Nyári és téli gyógyhely az Irgalmasrend kezelése alatt. Kénes hévízű gyógyforrásai páratlanok. Ezek a források bőségesen táplálják vizükkel az intézet valamennyi fürdőjét, u. m. a gőzfürdőt és népgőzfürdőt, az egyes és közös külön női- és férfi-iszapfürdőket (iszapborogatások), márványkád-, porcellán- és kőfürdőket, valamint török- és horganykád-fürdőket, továbbá a hőlég-, szénsavas- és villamos-fürdőket. Ezekből a dús gyógyforrásokból kapja vizét a kontinensen egyedül álló női- és a férfiuszoda is.

A Császárfürdő kiváló gyógyító ereje nemcsak csúzos bántalmak és idegbajok ellen, hanem sok más betegségeknek is általánosan elismert. Ivókurája kitűnő gyógyhatású hurutos légzőszerveknél és altesti pangásoknál.

Lakószobái kényelmesek; berendezésük a különböző igényekhez van szabva. Jutányos árak. Minden tekintetben szoliditás. Gyógy- és zenedíj nincsen. Prospektust ingyen és bérmentve küld *az igazgatóság*

A jelenkor legjobb tetőfedő anyaga

Igen fontos!
Minden Eternit-lap

„ETERNIT”

szóval van megjelölve. Sziveskedjék mindig határozottan

HATSCHÉK-féle ETERNIT-palát

kérni.

Magyarország közösi

„Eternit Művek”
Hatschek Lajos

Budapest,

VI., Andrásy-út 33.

PALA

Hatschek szabadalma

Telegdi Ármin

rézárú-vállalata

Budapest, VII., Damjanich-utca 37.

Telefon : 105—07.

KÖSZÉNBÁNYA-'s TÉGLAGYÁR TÁRSULAT

Telefon szám: **PESTEN** (ezelőtt DRASCHE) Budapest, VII. ker.,
34-61. és 34-51. Király-utca 67. sz.

Kerámít kocsiut-kövek :: ::
Kerámítlapok :: :: :: ::
Kerámít-, steró-, pillér-téglák
Traversz-téglák :: :: :: ::
Falburkoló-téglák :: :: ::

Fayence porcellán lemezek ::
Porcellán szigetelők :: :: ::
Egészségügyi és használati
cikkek :: :: :: :: ::
Tűzálló chamotte téglák :: ::

A társulat elvállalja a burkolati munkák elkészítését is.
Árjegyzék díjmentesen. Árjegyzék díjmentesen.

MARTA-AUTOMOBILOK. A MAGYAR ARISTOKRÁCIA MÁRKÁJA.

Gyár :

**MARTA MAGYAR AUTOMOBIL
RÉSZVÉNY TÁRSASÁG, ARAD.**

Vezérképviselet :

Royal-Garage.

BUDAPEST, IX., Páva-u. 10—12.